

AKADEMİK BÜLTEN

Gazili Öğretim Üyeleri Derneği

ISSN 2148-5089

Cilt :14 Sayı :1,2 Temmuz 2022

Çocukluk, benlik ve etiketler

Prof. Dr. Abide GÜNGÖR AYTAR

Edebiyat ve biz "Ama bana göre"

Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL

Koro ile demokrasi eğitimi

Dr. Salih AYDOĞAN

Biriken sorunlar ve çözüm arayışları

Prof. Dr. M. Tuba ONGUN

Dijital göçmenler için yaşam boyu öğrenme önerileri

Prof. Dr. Gülgün ALPAN

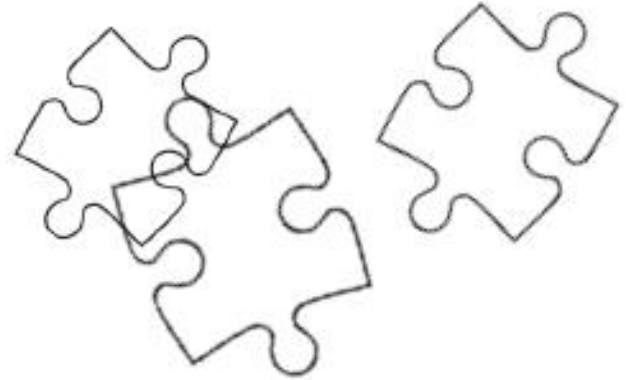
Tekstil tasarımı lisans eğitiminin Türk tekstil sektörü açısından önemi

Araş. Gör. Dr. Gökçe COŞKUN

Prof. Dr. Fatma Nur BAŞARAN

1950-2018 genel seçimleri yurt içi seçmen sayıları ile seçimlere katılım oranlarının değerlendirilmesi

Prof. Dr. Kemal YILDIRIM

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği

ISSN 2148-5089

AKADEMİK BÜLTEN

*Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği Resmi yayını
organıdır. Yaygın, Süreli, Yılda 2 sayı yayınlanır.*

İçindekiler

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği Yönetim Kurulu

Başkan ve Akademik Bülten İmtiyaz Sahibi

Prof. Dr. Gülgün ALPAN

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

II. Başkan ve Editör

Prof. Dr. Tuğba ASRAK HASDEMİR

A. Hacı Bayram Veli Üniv. İletişim Fakültesi

Sayman

Dr. Öğretim Üyesi Haydar L. EJDER

*A. Hacı Bayram Veli Üniv. İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi*

Genel Sekreter

Prof. Dr. Aydın ŞIK

Gazi Üni. Mimarlık Fakültesi

Üye

Prof. Ülkü ÖZGÜR

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

Sorumlu Müdür:

Prof. Dr. Tuğba ASRAK HASDEMİR

İletişim:

Ataç 1 Sokak, No: 3/7, Ömerbey Apt.

Yenişehir / Ankara

Tel: (0312) 231 39 75 - 77

E-posta:

ogretimuyeleridernegigaziunive@gmail.com

Web: www.gaziuniversiteleri.org

*(Bülten yazılarında belirtilen görüşler yazarların
sorumluluğundadır.)*

Grafik Tasarım

Prof. Dr. Gülgün ALPAN

Dizgi

Prof. Dr. Aydın ŞIK

Başyazıiv
Prof. Dr. Gülgün ALPAN

Çocukluk, Benlik ve Etiketler.....1-8
Prof. Dr. Fatma Abide Güngör AYTAR

Edebiyat ve Biz, “Ama Bana Göre”9-15
Prof. Dr. E. Zeynep Günal

Koro İle Demokrasi Eğitimi.....16-17
Dr. Salih Aydoğan

Biriken Sorunlar ve Çözüm Arayışları.....18-23
Prof. Dr. M. Tuba Ongun

**Dijital Göçmenler İçin Yaşam Boyu Öğrenme
Önerileri**.....24-29
Prof. Dr. Gülgün Alpan

**Tekstil Tasarımı Lisans Eğitiminin Türk
Tekstil Sektörü Açısından
Önemi**.....30-37
Arş. Gör. Dr. Gökçe Coşkun
Prof. Dr. Fatma Nur Başaran

**1950-2018 Genel Seçimleri Yurtiçi Seçmen
Sayıları İle Seçimlere Katılım Oranlarının
Değerlendirilmesi**.....38-43
Prof. Dr. Kemal YILDIRIM

“Bir ulusun asker ordusu ne kadar güçlü olursa olsun, kazandığı zafer ne kadar yüce olursa olsun, bir ulus ilim ordusuna sahip değilse, savaş meydanlarında kazanılmış zaferlerin sonu olacaktır. Bu nedenle bir an önce büyük, mükemmel bir ilim ordusuna sahip olma zorunluluğu vardır.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

BAŞYAZI

Değerli Öğretim Üyeleri,

Uzunca bir aradan sonra yeniden Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği'nin yayın organı olan Akademik Bülten ile sizlerle karşılaşmanın sevincini yaşıyoruz. Bültenin siz değerli öğretim üyeleri ile iletişimi sürdürmek ve paylaşımı sağlamak için bir aracı olacağını umuyoruz. Bu sayıda bize destek veren yazar öğretim üyelerine ve elemanlarına teşekkür ediyoruz. Yazıların kapsayıcı yönü oldukça geniş, çocuk gelişiminden, yetişkinliğe uzanan yaşam ölçeğinde toplumsal, bireysel, hak, özgürlük ve sorumluluklarımızı anımsatan kimi kavram ve sorunların bir kısmı yaşamsal örneklerle altı çizilmiş durumda. İlk okumada yakalayabildiklerimden bazıları:

Çocukta benlik gelişimi, demokratik aile tutumu, etiketleme ve bazı usta değerlerimizin çocukluğundan dikkat çekici örnekler...

Edebiyat, düşünme ve analiz etme, toplumsal cinsiyet sorunsalı, kadına şiddet, sosyal adalet, özgürlük, edebiyatın sosyal ve estetik yönü, sonbahar ve ailesi tarafından varlığı onaylanmayan çocuk, açlık/tokluk, değerli usta şairler ve şiirlerinden örnekler...

Koro ve çökseslilik, yaratıcılık ve yönetim, demokrasi, uzlaşma ve koalisyon, eserlerin ve ekonomik büyümenin hızı, empati, saygı, tatlı-sert disiplin vb. metafor örnekleri...

İklim krizi, dünyanın çok kutuplu bir yapıya evrilme süreci, Ukrayna savaşı, Covid 19, ülkemizin ekonomik ve diğer güncel sorunları ve uzun süre egemenliğini sürdüren küreselleşmeci düşünce akımı ile neo-liberal iktisat öğretisi ve buna dayalı uygulamalar ve hatırlatmalar...

Kitsch (sanat değeri olmayan), estetik beğeni, sanat eğitimi, yaşam boyu öğrenme, dijital dönüşüm, dijital öğrenme ortamları, zamanı etkili kullanma, Bloglar, videolar, podcastler, bazı okuma, izleme ve dinleme önerileri...

Tekstil ihracatı ve sektördeki payı, tekstil tasarım eğitimi, kalkınma planı, tekstil tasarımı lisans ve lisansüstü eğitim programı, geleneksel ve bilgisayar destekli tasarım, tekstil tasarımcı profili alana özgü sayısal veriler...

Nüfus ve vatandaşlık işleri, Yüksek Seçim Kurulu ve görevleri, Türkiye İstatistik Kurumu ve görevleri, genel seçim, yıllara göre yurtiçi seçmen sayıları ve nüfus artış oranları, oranlar arasındaki farklılıklar, seçmen ve seçimlere katılım oranları, geçersiz oy oranı, seçmen iradesi, sayısal veriler...

Keyifli okumalar ve sağlıklı günler dileriz. Bundan sonraki sayılar için yazılarımızı bekliyoruz.

Saygılarımızla...

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği
Yönetim Kurulu adına

Prof. Dr. Gülgün ALPAN

ÇOCUKLUK, BENLİK VE ETİKETLER

Prof. Dr. Fatma Abide Güngör AYTAR

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim, Okul Öncesi Eğitimi

“Sen kimsin?” Diye sordu tırtıl, Alice biraz utanarak “ben, ben şimdi pekte bilmiyorum en azından bu sabah kalktığımda kim olduğumu biliyordum, ama galiba o zamandan beri birkaç defa değiştim” diye yanıtladı Alice (Lewis Carroll. Alice Harikalar Ülkesinde). Alice’nin tırtılla yaptığı bu konuşma, sanki insanın yaşam sürecindeki değişimleri de anlatır gibidir. Bebeklik-çocukluğa, çocukluk-ergenliğe, ergenlik-ilk gençlik ve yetişkinliğe evrilirken insan çeşitli gelişim aşamalarından geçerek değişimler yaşar.

Çocukluk temel bir gelişim dönemi ve kişinin kendisini, başkalarını anlaması, tanınması ile birlikte doyum sağlayıcı ilişkiler kurabilmesinde önemli yer tutan bir yaşam sürecidir. Bu süreç sağlıklı bir gelişim içinde güvenli bir temel oluşturur.

Ünlü yazar Pavesse’nin de belirttiği gibi “en dolu yıllar çocukluk yıllarıdır, çünkü bu dönemde zaman, dünyanın ne olduğunu anlamak ve ona alışmakla geçer”. Ancak, en dolu olan bu yıllar pek de farkında olmadan yaşanır. Çocukluk bütün yaşam dönemleri gibi geri dönülmesi olanaksız bir yaşam dönemidir ancak yaşam boyunca en çok

dönülmek istenen dönem de “çocukluk dönemidir”. Bu sihirli yıllara dönmek için içimizde derin istek, özlem duyarız. Ünlü şairimiz Cahit Sıtkı Tarancı bir şiirinde “Affan dedeye para saydım, sattı bana çocukluğumu, artık ne yaşıyorum, ne adım; Bilmiyorum kim olduğumu”. Dizeleri ile bu özlemi dile getirirken, bir başka şairimiz Edip Cansever’de “Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk hiçbir yere gitmiyor” derken çocukluğun tüm yaşamımızdaki etkisini dile getirir. Yunan düşünürlerinden Epiktetos’a atfedilen “bir insanın anavatamı çocukluğudur” görüşü de yine çocukluğun tüm yaşam üzerindeki etkisini anlatır. Çocukluk tüm yaşam dönemleri içinde adeta “bir başrol oyuncusu” gibidir.

Çocukluk özellikle yaşamın ilk 5 yılı kişiliğin geliştiği dönemlerdir. Çocuklar bu dönemde yaşama anlam verme sistemini geliştirirler. Gelişimin tüm yönleri ile özellikle kişiliğin gelişimi ile ilgilenen tüm kuramcıların 0-6 yaş dönemini çok önemli olarak görmelerinin nedeni de budur. Freud kişiliği gelişim açısından inceleyen ve kişiliğin temel yapısında bebeklik ve çocukluk yıllarının önemini belirten ilk kuramcıdır.

Bireyin düzenli ve mutlu bir yaşam sürdürebilmesi ve toplum içinde bir yer kazanabilmesi, sağlıklı bir kişilik gelişimi ile olanaklıdır. Kişilik konusu ile ilgilenen araştırmacılar kişiliğin öznel yanı olan “benliğin” bireyin uyumunda çok önemli bir rolünün olduğuna dikkat çekmektedir. Bireyin zeka, başarı, yetenek gibi kişilik özelliklerini algılayıp ifade edebilmesi benlik olarak adlandırılır. Doğuştan gelen özelliklerin çevre ile etkileşimi sonucu ortaya çıkan edinik bir yapıyı anlatan benlik,” insanın kendini görüş ve algılayış biçimidir”. Bireyin kendi özelliklerine, yeteneklerine, değer yargılarına, beklenti ve ideallerine ilişkin kanılarını içerir. Burada önemli olan bireyin nasıl olduğu değil, kendisini nasıl gördüğüdür. Benlik “ben kimim?” sorusuna verilen bir yanittir. “Anaokulu öğretmeni, çocuklara bir bulmaca sorar “mis gibi kokarım, çevreme neşe saçarım, herkes beni çok sever, bana canımsın der” öğretmenin bilin bakalım bu nedir? demesine fırsat kalmadan, Çağlar hemen ortaya atılır, elleri ile kendisini göstererek “ben, ben” der. Bunun nedeni; Çağlar çevresinden kendisi ile ilgili sürekli olumlu tepkiler almış ve kendini bilmece nin yanıtı olan çiçek kadar güzel ve sevilen biri olarak algılamıştır.

Benlik kişinin kendisi ile ilgili, kendi yaşantılarını ve başkalarının kendini

algılamasına bağlı olan tüm algılamaları içermesi açısından oldukça geniş bir kavramdır.

Benliğin Gelişimi: Bebeklik-Çocukluk

Kişinin benliğine ilişkin kavramları bir gelişim süreci boyunca oluşur. Bebeklerin çevrelerindeki dünyadan ayrı bir “kendi” oldukları duygusunu ne zaman kazandıkları sorusu Piaget gibi araştırmaların erken bebeklikteki biliş gelişimi ile ilgili çalışmalarında belirlenmeye çalışılmıştır. Özellikle ilk yıl içinde bebekte dünyada bir özne olduğu, bir şeyler yapabildiği duygusu gelişir, ilk 2 aylık dönemde parmak emmek, kollarını sallamak, bir oyuncuğu sıkıp ses çıkartmak gibi eylemler benlik kavramının ortaya çıkışındaki ilk adımlardır. Bu yeterlik duyguları çocuğun davranışlarına uygun tepkiler veren yetişkinlerle olan etkileşimlerde de ortaya çıkar. Piaget’e göre benliğin gelişiminde kritik önem taşıyan öğelerden biri de 9-12 aylar arasında gelişen “nesne devamlılığı”dır. Bebek anne babanın göremediği durumlarda da onların var olduğunu anlarken, ilkel bir düzeyde de olsa kendinin de var olduğunu ve bir devamlılığının olduğunu anlamaya başlar.

Benlik kavramının gelişimi, bireyin çevresiyle olan yaşantılarını algılayıp biçimlerine göre oluşan dinamik bir

süreçtir. Bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişme benlik oluşumunu etkiler. Bebek çevresi ile etkileşimini sürdürürken bir yandan da kendine ilişkin algılar oluşturur. Özellikle kendine yakın kişilerin tutumu ve değerlendiriliş biçimleri çok önemlidir. Bu konuda onu hoşnut eden ya da düş kırıklığına uğratan çeşitli yaşantılar sonucu çocuk kendine değer verme duygusunu geliştirir. Güvensizlik, değersizlik ve suçluluk duyguları ile biçimlenen benlik, çocuğun kendisine ve çevresine karşı güvensizlik duygusu geliştirmesine ve uyum yapma yeteneğinin zayıflamasına neden olur.

Benliğin gelişiminde yürüme çağına gelen çocuğun kendisinin de dünyadaki nesnelere biri olduğunu anlamaya başlaması önemli bir aşamadır.

Temel Güven Duygusu

Bebeklik döneminde temel güven duygusunun kazanımı ile benlik arasında sıkı/yakın bir ilişki vardır. Annenin veya anne yerine geçen kişinin çocuğa karşı duygusal tepkileri bilinçli veya bilinç dışı davranışlarına yansır. Aşırı kaygı, telaş, korku, güvensizlik, pişmanlık, bebeğin varlığını kabullenememe, sevgi, ilgi gibi duygular bebeği beslerken, kucağına alırken, tutarken tüm davranışlarda ortaya

çıkarak. Anne ile bebek arasında dengeli bir beraberlik sağlanabilirse bebeğin içinde “iyi olma” “kendini iyi hissetme” duygusu gelişir. Bebek için dışta kendini seven, rahatlatan bir varlık var demektir. Bu rahatlıkla bunu sağlayan kişiyi birleştirmeye başlar. İşte dıştaki bu annenin kendini hep seveceğinden, hep isteyeceğinden onu terk etmeyeceğinden emin olma duygusu, çocukta “temel güven” duygusunun çekirdeğini oluşturur. Böylece çocuk kendisini seven, koruyan anneye güvenir, sonra korunduğu, sevildiği, gereksiz yere terk edilmeyeceği için kendi benliğini sevilen sevmeye değer olarak hisseder. Kendine güvenmeye başlar, bu duygu temel güven duygusunun temel taşlarını oluşturur.

Okul Öncesi Dönem ve Benlik Gelişimi

Özellikle 1-3 ve 3-5 yaşları arasında “bağımsızlık” ve “girişim” yeteneklerinin geliştirilmemesi benlik üzerinde olumsuz etkilere neden olur. Bağımsızlığın gelişmesine olanak verilmeden yetişen çocuklar aşırı boyun eğen, utangaç kuşkucu ve bağımlı bireyler olurlar. 3-5 yaşları arasında girişim ve merak duyguları yeterince desteklenmeyen hatta engellenen çocukların işlerini sonuna kadar götürmeyen, edilgen, çekingen çeşitli korkuları olan özelliklere sahip oldukları

görülmüştür. Kişinin içinde yaşadığı toplumda ve kendisiyle çatışmaya düşmeden sağlıklı bir özellik duygusuna sahip olmanın temelleri 2-5 yaşları arasında atılır. Çocuğun; güven duygusu sağlıklı gelişmişse, kendi seçimini yaptığı zaman, çevresindekilerin psikolojik olarak onu terk etmeyeceğinden emin hale gelir. Anne baba çocuğun yaşına uygun belli davranışları yapmaya cesaretlendirir, uygun olmayan isteklerini dengeli, kararlı ve tutarlı biçimde engeller ve bu engellemenin haklı olduğuna çocuğu inandırabilirse gereksiz utanç ve kuşku duygularının doğmasına yol açılmaz ve çocukta bağımsızlık duygusunun temelleri sağlam atılmış olur.

Gereksiz ceza, korkutma ve ayıplama yöntemi ile aşırı bir baskı uygulanırsa çocuk karşıt tepkiler geliştirir. Aşırı uysal, çekingen ya da inatçı bir yapı ortaya çıkar. Gelecek yıllarda da başkalarına bağımlı, boyun eğen, pasif, utangaç, kuşkucu, kararsız, saldırgan kişilikler gelişebilir.

Erikson'a göre erken çocuklukta küçük çocuklar kendilerini gerçekten anlamaya başlarlar. Kendini anlama benlik gelişiminin önemli bir aşamasıdır. Çocuklar kendilerini diğerlerinden birçok fiziksel ve maddi özellik ile ayırt ederler, diğerlerine ilişkin anlayışlarında da ilerleme kaydederler.

Çocuğun kendisiyle ilgili düşünceleri belirsiz çizimleri andırır. Bu çizimlerin/algıların sembolik anlamlara dönüştürülmesinde birey için önemli olan kişiler etkin bir rol oynar. Benlik, değişme ve değişimlere açık olmakla birlikte deneyimlerin, özellikle de başkalarının değerlendirmelerinin etkisinde kalır.

Benlik, anne-baba, öğretmen, kardeşler gibi önemli kişilerin görüşlerinden önemli ölçüde etkilenir. Bu nedenle, benlik her zaman gerçeği yansıtmayabilir, “başarılı bir öğrenci olmasına karşın” kendini “başarısız” olarak gören kişiler olabilir. Bunda özellikle, çevresindekilerin kendisini “başarısız” olarak görmelerinin etkisi çok büyüktür.

Birey karşılaştığı engellerin, çatışmaların yarattığı gerilimi ancak olumlu bir benlik kavramıyla denetim altında tutarak uyum gücünü koruyabilir.

Benlik Gelişiminde Anne-Baba Tutumları

Anne-babanın ve aile içindeki diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirler ve aile ortamı onun ilk dış toplumsal çevresini oluşturur.

Çocuğun anne-babasından aldığı dengeli sevgi ve koruma duyguları onda güven duygusunu oluşturup güçlendirir. Anne-babanın itici ve baskıcı tutumları nedeni ile onların onayını kazanamayan çocuk kendini değersiz bulmaya başlar. Bu tür ortamlarda yetişen çocuğun kendisi ile ilgili olumlu görüşler geliştirebilmesi de olanaksızlaşır.

Benliğin sağlıklı gelişimi çocuğun kendini kabul edebileceği, belirli bir davranışını onaylamasalar bile anne-babaları tarafından kabul edilebileceği bir ortamda gerçekleşir. Bir anne babanın çocuğa “yaptığın bu davranış sevmiyorum” ile “seni sevmiyorum” demesi arasında fark vardır. “yaptığımı sevmiyorum” demekle anne-baba davranışını onaylamadığını, ancak çocuğu kabul ettiğini belirtiyordur. Bu durum, anne-babanın sözel olarak çocuğa onun kötü olduğunu ya da davranışının kötü olduğunu söylemesinin aksidir.

Yapılan araştırmalar, anne-babaların çocukları ile ilgili yaptığı değerlendirmelerinin büyük oranda kendi benliklerini kabul etmeleri ile yakından ilgili olduğunu göstermektedir. Kendilerini kabul eden anne-babaların çocuklarını da kabul etme eğilimleri vardır.

Olumlu benlik algısına sahip olan çocukların kendi bedenleri, görünüşleri,

becerileri ve başarıları hakkında da olumlu görüşte oldukları, kendilerini tanımlarken daha çok olumlu sıfatlar kullandıkları görülmektedir. Ayrıca, hayvanlara karşı da olumlu algılara sahiptirler.

Farklı anne-baba tutumlarının benlik gelişimine farklı etkileri vardır. Anne-babaların çocukların davranışlarını olumsuz duygu ve eleştirilerle yönlendirmesi, çocuğu görmezden gelmesi, sevgiyi esirgeme, suçluluk duygusu yaratma, tutarsız duygusal tepkiler verme ya da sevginin koşullu olarak sunulması çocuklara benliklerini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu tür anne baba davranışları çocukların bireyselleşmesine engel olmakta ve anne-babalarına bağımlı olmalarına neden olmaktadır. Kişinin karar verirken başkalarından bağımsız olabilmesi, özgür davranışlar ve seçimler içinde olabilmesi, onun bağımsızlığının bir göstergesidir.

Bağımlı kişi başkalarını arkasına destek almak isteyen, özgür seçim yapamayan kişi demektir. Fakat pek çok anne baba bağımlılıkla, bağılılığı aynı şey gibi değerlendirme eğilimi taşıdıkları için çocuklarının bağımsız düşünebilme çabalarını sevgisizlikle eş görürler.

Toplumumuzda genel olarak ailelerin baskıcı, tutucu, özgür davranışları engelleyen bir tutum içinde olduğu görülmektedir. Çocuklara genellikle, benliği daraltıcı ve bağımlı kılıcı bir yetiştirme sistemi uygulamaktadır. Uslu, söz dinler olmaları, girişken olmalarından önde tutulmakta, hareketlilik, merak gibi eğilimleri kısıtlanmaktadır. Girişkenliğin, kişisel özgürlük bilincinin engellenmesi bağımsız karar alıp uygulama yeteneğini de engeller bütün bunlar yaşam sürecinde benlik gelişimini de olumsuz etkileyen nitelikteki etkenler olmaktadır.

Otoriter/itaat bekleyen anne-baba davranışları da çocukların benlik gelişimlerini etkiler. Çocuğun içten sevgi, saygı görmediği otoriter aile ortamı güven duygusunun gelişimini de engeller, davranışları sıkı bir biçimde denetlenen çocuk, otoriteye bağımlılık geliştirerek içe kapanık, çekingen bir birey olarak yetişir. Bu tür anne-babaların daha çok cezalandırıcı tutumu benimsenmiş ve çocuklarına güvenmeyen kişiler oldukları görülmüştür. Bu tutumun benliğin gelişimindeki en olumsuz etkisi ise bireyselleşmeye engel olan davranışlar içermesi ve bireylerde hissettirdiği suçluluk, sevgisizlik ve yetersizlik duygularıdır. Aynı şekilde ilgisiz/ihmalkar anne-baba tutumu da, çocuğun gelişimsel

gereksinimlerini hiçbir şekilde karşılamayan, gereksinimlerine duyarlı olmayan, çocukla hemen hemen hiç iletişim kurmayan tavırlarıyla benlik gelişiminde olumsuz bir etkiye sahiptir.

Aşırı hoşgörü gösterilen, her istedikleri sorgulanmadan yerine getirilen çocuklar da kendi değerleri konusunda gerçeğe uygun olmayan duygulara kapılırlar. Benmerkezci ve istek dolu kişiler durumuna gelirler. Olgun ve toplumsal ilişkilere girmekten kaçınırlar.

Gelişimin birçok alanında olduğu gibi, benlik gelişiminde de en olumlu tutum DEMOKRATİK AİLE TUTUMU'dur. Bu tutumu benimsemiş ailelerde anne-baba eşit haklara sahiptir. Çocuk buyruklarla değil, yol gösterilerek eğitilir. Çocuğun kişiliğine saygı gösterilir, bağımsız davranması için aileden destek görülür, özgür davranışı onaylanır. Çocuk üzerinde açık ve belirgin sınırları olan bir denetim vardır. Çocuk düşüncelerini açıkça konuşup tartışabilir. Düşüncelerine, seçimlerine saygı gösterilen çocuk kendine değer verildiğine inanır. Çünkü, sürekli etkileşim yoluyla kendisini anne babanın gözüyle görmeye alışır ve olumlu bir benlik gelişmeye başlar.

Bu tutumda önemli olan “çocuğa sınır ve kurallar”ın konulması ve “sınır ve

kurallar”ın açık, net olmasıdır. Günümüzde bazı ailelerin “demokratik anne-baba” tutumunu benimsediklerini söyleyip, çocuklarına “sınır ve kural” koymamaları, çocuğu “denetlememeleri” demokratik tutuma uygun olmayan davranışlardır. Çocuk “doğru” ve “yanlış”ı anne babadan öğrenir. Bu nedenle kuralların mutlaka açık ve net olması gerekir. Sonra, bütün kararların çocuk tarafından alındığı “çocuk merkezli aileler” ortaya çıkmaya başlar. Böyle bir ailede yetişen çocuk bencil, başkalarının duygularına, haklarına önem vermeyen, sadece kendi isteklerine, çıkarlarına göre davranan bir kişi olur. Sürekli kendini “dünyanın merkezi” olarak görür. Oysa bu özellikler 3-5 yaş döneminin özellikleridir.

Benlik Gelişiminde Etiketler

Anne-babaların destekleyici tutumları, güçlü aile bağları, ailede uygun kuralların olması, sevgiye dayalı anne-baba çocuk ilişkisi tüm risk etmenlerine karşı en önemli koruyucu etkidir. Bu tür aile tutumları benliğin olumlu gelişiminde de önemli rol oynar. Bu konuda ünlü yazarımız Muzaffer İzgü'nün çocukluk yaşamını anlattığı “Zıkkımın Kökü” adlı eseri iyi bir örnektir. Yaşadıkları zorlu yaşam koşullarına rağmen, anne-babasının sevgisinden güç alan küçük Muzo, yaşadığı kentin il

kitaplığındaki görevlinin de desteği ile kitapların sihirli dünyası ile tanışır ve böylelikle kendini yetiştirme fırsatı bularak, öğrenimine devam eder, okulunu bitirir, Türkçe öğretmeni olur. Ülkemizin önemli bir eğitmeni ve yazın adamı düzeyine yükselir.

Yine aynı şekilde, milli gururumuz, Nobel ödülü alan bilim adamı Aziz Sancar da, çocukluğunda bir köy okulunda birleştirilmiş sınıflarda okumasına rağmen, dünya çapında bir bilim adamı olur. Aziz Sancar, bu başarısının da Köy Enstitüsü öğretmenlerinin olduğunu her fırsatta dile getirir.

Bu olumlu örnekleri çoğaltmak olası, ancak bunların tam tersi olanlar da ne yazık ki toplumumuzda oldukça fazladır. Etiketleme dediğimiz bu durum genellikle çocuğun olumsuz bir yönünün sürekli tekrarlanarak, çocuğa bir etiket gibi yapışması ve bu etiketin kısır bir döngüye neden olmasıdır. Bir süre sonra çocuk yapıştırılan o etikete uygun davranışlarda bulunmaya başlar.

Anne-babaların ve öğretmenlerin çocuklara yapıştırdıkları bu etiketlemelerin başında genellikle “tembel, başarısız, kıskanç, beceriksiz, pısrık, akılsız” gibi olumsuz etiketlemeler gelir. Çocuk özellikle çocukluk döneminde, kendisinden daha güçlü gördüğü anne-babanın kendisi ile

ilgili algılarını, kendi benliği ile birleştirerek, kendisini o biçimde algılamaya başlar. Oysa burada çocuğun benliğini örseleyici sözcükler yerine davranışındaki eksiklikleri belirtmek gerekir. Bazen olumsuz olmayan etiketlerde takılır çocuklara “çok akıllı, süper, ağır başlı, çok uslu, çok çalışkan, çok yetenekli”. Bu etiketler olumlu olmasına rağmen, olumsuz etiketlemeler kadar etkileri vardır. Özellikle bu etiketler gerçeği yansıtmıyorsa çocukların gerçekçi olmayan bir benlik algısı geliştirmesine neden olur. Yaşam boyunca kendisine ve çevresine sahip olmadığı bir benlik için uğraş verir. Çevresindekinin onayını kazanmak için kendisine yapıştırılan etikete uygun davranmaya çalışır. Ancak özellikle “süper, çok çalışkan, çok akıllı” vb gerçeği yansıtmayan etiketler gerçek benlik ile ideal benlik arasında çatışmaya neden olur. Ayrıca bazen tanı etiketleri de takılır çocuklara, bir doktor tanısı olmamasına karşın bazı çocuklara “hiperaktif, otizimli veya dislektik, içe kapanık, kaygılı” etiketlerinin takıldığı görülür. Sözü edilen bu durumlar ancak konu uzmanlarının, doktorların koyabileceği tanılardır.

Ardahan’ın bir köyünden ODTÜ’ye oradan da Amerika’ya New York Üniversitesi’ne uzanan bir bilim yolcusu olan Prof. Dr. Selçuk Şirin’in de belirttiği gibi “Çocukları

etiketlere mahkum etmemek gerekir, eğer olumlu bir etiketse bile vurguyu çocuğun çabasına yapmak gerekir”.

Kendine güvenen, kendi haklarına ve başkalarının haklarına saygılı, kendisi ve başkaları ile olumlu görüşler içinde olan, kısaca olumlu bir benlik algısına sahip olan çocuklar yetiştirmek için,

- Çocukluk gelişim dönemlerinin bilinmesi,
- Çocuklara, bebeklik döneminden başlayarak yakın ilgi, sevgi gösterme,
- Özerklik ve girişim duygularının desteklenmesi,
- Benliğini örseleyici sözcükler yerine, göstermesi gereken çaba üzerinde durulması gerekir.

Ünlü şairimiz Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın “Çıkamaz çocukluğundan dışarı kimse” olarak belirttiği ve yaşamın her döneminde özlenen, tekrar yaşamak istenen bu dönemi bütün çocukların örselenmeden, incinmeden yaşamaları en temel haklarıdır. Bu temel haklarını çocukların yaşamalarını sağlamak da bütün yetişkinlerin en önemli görevleri arasındadır.

Çocukluğa özlemi yine bir şairimizin dizeleri ile dile getirelim.

Çocuk olsam yeniden...
Bir tek düştüğüm için acısa içim,
Ve kalbim, çok koştuğum için çarpırsa
sadece.
Cemal SÜREYA

EDEBİYAT VE BİZ, “AMA BANA GÖRE”

Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü

Geçmiş eski Mısır medeniyetine kadar uzanan satranç, günümüze ulaşmış haliyle müthiş bir oyundur ve kısaca ifade etmek gerekirse satranç düşünme ve içinde bulunulan durumu analiz etme yeteneğini geliştirdiği için müthiştir. Bu açıdan edebiyatla satranç birbirine benzer. Elbette satrançta bir rekabet söz konusudur ve bir kazanan vardır. Edebiyatta ise kazanan kaybeden yoktur. Ama edebiyat yazarın/şairin okuyucuya vermek istediği mesajı doğruya en yakın biçimde anlamak için düşünmeyi ve analiz etmeyi talep eder. Hatta edebi metin okuyucusu olmaya başladığımız ilk günden itibaren her iki süreci de bize öğretir. Edebi metin okuma alışkanlığı bir toplumun yüzde elliden biraz fazlasına düşünme ve analiz yeteneği kazandırdığında o toplumun bireyleri ahlaksal, sosyal, politik ve bireysel sorunlara da daha farklı yaklaşır. Bana göre böyle bir toplumu gütmek neredeyse olanaksızlaşır. Çünkü hangi düzlemde olursa olsun o toplum kendine dayatılan koşulları, okumakla edindiği düşünme ve analiz etme alışkanlığı gereği, sorgulamaya girer ve doğruya fazla maddi ya da manevi

kayıplar vermeden, fazla zaman kaybetmeden ulaşabilir. İçe dönersek, insanların ve bir toplumun zihinsel gelişimine büyük etkisi olan edebiyat için ülkemizde, hata varsa düzeltin, ikinci plana atılmış ve haksızlığa uğramış bir cevherdir demek yanlış olmayacaktır.

Edebiyat hepimizin bildiği gibi insanlığa düzyazı, tiyatro metni ve şiir türleriyle ulaşır. Burada üzerinde durmak istediğim örneklerin büyük kısmını şiir türünde vereceğim. Çünkü şiir, tam bir düşünme ve analiz kapasitesini geliştirme aracıdır. Öncelikle edebiyatın yaşamımızın sosyal yönüne hitap eden özelliğine bakalım. Nazım Hikmet’in “Jokond ile Si-ya-u” adlı eseri, “feminist edebiyat eleştirisi” ya da “toplumsal cinsiyet sorunsalı” başlığı altında son yıllarda çokça popülerleşmiş inceleme yöntemi için muhteşem bir kaynaktır. Eserde, Leonardo da Vinci’nin Jokond’u (Mona Lisa) müzede oturmaktan sıkılır. “Bıktım artık canımın sıkıntısından/ İçimdeki bu ruh yıkıntısından/ aldım şu fikri hisseyi: /Müzeyi gezmek iyi/müzelik olmak fena”¹ ve “Yazıyorum sırtıma, /Tebessümü

¹ Hikmet, Nazım (1964). *Jokond ile Si-ya-u*, cilt 8, Sofya: Narodna Prosveta, s.12.

meşhur olmanın elemi²” diye düşünür. Yalnızca güzel tebessümünün çekici kıldığı, milyonlarca hayranı olan Jokond’u can sıkıntısından, içine hapsediği o dört köşeli çerçeveden, müzeye sık sık gelerek onu adeta başka bir güzellik yakalamak istercesine inceleyen Çinli ziyaretçi Si-ya-u’ya duyduğu aşk kurtarır. Ama bir gün Jokond Si-ya-u’nun müzeye gelmez olduğunu fark ederek merak kapılır, onun başına ne geldiğini öğrenmek için o hapsediği çerçeveden çıkar ve Çin’e gider. Jokond, Şang-Hay’da İngiliz ve Fransız sömürgecilere direnen Si-ya-u’nun katledilmesine tanıklık eder ve böylece dünya adaletsizliklerine gözü açılmış olarak direnişçilere katılır. Sonunda o da ölüme mahkum edilir: “Çakmağı çaktılar Jokond’u yaktılar,/ Kıpkırmızı bir aleve boyandı Jokond./ Güldü içten gelen bir tebessümle/gülerek yandı Jokond.../ Sanat, Manat, Eser, Meser, Filan, Falan, Ezel, Ebet.³” Nazım’ın Jokond’u fildişi kulesinde oturur, güzel tebessümüyle pek çok insanı büyülerken gözü açılan ve sömürgeleşmeye karşı çıkarak sosyal yaşama, mücadeleye katılan bir kadının simgesidir. Bugün toplumumuzda çoğalmasını istediğimiz, umut ettiğimiz bir kadının. Şair boşuna dememiş: “Ben yanmasam/ Sen yanmasan/

Biz yanmasak/ Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa...⁴”

Rusya’da Puşkin’den sonra 19.yy.ın en sevilen şairi N. A. Nekrasov’dur. Nekrasov, özellikle büyük şehirlerde ezilen ve yoksul halkın sesi olmuştur. Ünlü biçimci eleştirmen B. Eyhenbaum’un vurguladığı gibi Nekrasov güncel kaba gerçeklikten, dilin kaba kullanımından dikkat çekici ve okuyucunun merhametine dokunmayı başaran sanatsal bir metin yaratmayı başaran şairdir. Günün birinde soylu bir bayan, şairden albümünde yer alması için bir şiir rica eder. Nekrasov seçtiği şiiri gönderirken yanına bir not ilişirir: “Eğer sizin zarif albümünüze hiç uymuyorsa bağışlayın. Başka bir şey bulamadım, uyduramadım.⁵” Aslında şair şiirinde, diplomat eşi olan karnı tok sırtı pek, fildişi kulesinde oturan soylu bayanı dışarıdaki yoksulluğa karşı kayıtsız oluşuyla inceden eleştirmektedir. Hele *zarif albümünüze uymuyorsa* ifadesi çoğu pembe hayallerden, soyluların parlak ama boş yaşantısından, aşktan meşkten söz eden salon şiirlerinden oluşacak derlemeyi inceden alaya aldığını açıkça gösterir. Nekrasov’un albüm için seçtiği şiir şöyledir: “Dün akşam saat altı sularında/ Uğramıştım Sennaya’ya /Dövüyorlardı bir kadını kamçıyla /Genç bir

² Hikmet, Nazım (1964). A.g.e., s.13.

³ Hikmet, Nazım (1964). A.g.e., s.43.

⁴ Hikmet, Nazım. (2018). *Bütün Şiirleri*, İstanbul: YKY, s.205.

⁵Nekrasov, N.A. (1981). *Polnoe sobranie soçineniy*, tom 1, Leningrad: Nauka, s.597.

köylü kadını./ Tek bir ses çıkmıyordu göğsünden,/ Yalnızca kamçı ıslık çalıyordu oynasırken.../ Ve esin perisine: “Bak!” dedim/ “O senin öz kardeşin!”⁶ Zavallı kadının sokakta dövülmesinin nedenini şair bize açıklamaz elbette, yorumu okuyucuya bırakır. Açlıktan dolayı belki kendisi belki çocukları için yiyecek bir şeyler çalmış olması muhtemeldir. Bu dövülen köylü kadın, şairin esin perisi olarak seslendiği soylu kadının görmezden gelmemesi gereken bir toplumsal yaranın doğurduğu bir başka kadındır yani aç kız kardeşidir. Nekrasov tok ve aç arasındaki sosyal uçuruma, büyük toplumsal yaraya parmak basar bu iki dörtlükte. Öte yandan *kız kardeş* sözüyle soylu ve yoksul kesim kadınları arasında bir bağ kurmaya soyluları, aydınları zarif bir şekilde davet eder.

“Anna Karenina” ve “Savaş ve Barış” romanlarının yazarı L. N. Tolstoy’a bakalım bir de. Tolstoy “kont” unvanlı, kökleri geçmişe dayanan ve en soylu birkaç Rus ailenin kanını taşıyan bir kişidir. Özellikle gençlik yıllarında, ataları gibi, servetini kumarda içki alemlerinde har vurup harman savurmuş, asilzade olmanın tüm zevklerini tatmıştır. Olgunluk yıllarında ise Yasnaya Polyana adlı aile

çiftliğine çekilerek ruhsal arınma ve yetkinleşmenin yollarını aramıştır. Yaşamının yedi yılını at üstünde geçiren Tolstoy, eserini her ne kadar beğenmese de yağlı boya tablosu animist ressam N. Ye. Sverçkov tarafından yapılan “Holstomer, Bir Atın Öyküsü”nü kaleme alır. Holstomer çok hızlı koşan bir attır, soyludur ama üzerinde lekeleri olduğu için sahipleri tarafından satılarak beygir gibi kullanılır. Mesele bu değildir elbette. Tolstoy bu öyküsüyle çok sevdiği bir hayvanın ağzından soyluları ve zengin toprak beylerini eleştirir. 1880 ve 1890’lı yıllarda yazarın defterine aldığı şöyle bir not dikkat çeker: “Mantığım bana toprağın satılamayacağını dikte ediyor. Tanrı onu çocuklarına üzerinde yaşasınlar, ihtiyaçları olunca geçinmek için işlesinler diye verdi, oturdukları ve işledikleri sürece toprak üzerinde hakları vardır. Toprak tüm insanların ortak ve eşit oldukları bir servettir ve bu nedenle mülkiyeti de olamaz.”⁷ Bazı eleştirmenlere göre bu bir Kızılderili sözüdür ve yazar bunu onlardan almıştır. Sonsuz üretimin alanı toprağın kişisel mülk ya da devlet mülkü olarak istenildiğinde istenilen kişiye satılarak üretim sürecine ket vurulması ya da betonlaşmasına neden olarak ki A. P. Çehov “Vişne Bahçesi”nde bu konuya

⁶ Nekrasov, N.A. (1981). A.g.e., s.69.

⁷ Tolstoy, L.N. (2006). *Ob istine jizni i povedenii*, Moskva: Eksmo-Press, s.851.

değinecektir, toprağın değerinin küçültülmesi her devirde sosyal hatta ahlaki bir sorun olmuştur. İşte mülkiyet kavramına ışık tutan bu söz, Tolstoy'un adı geçen öyküsünde bir atın ağzından daha genel bir düzleme taşınarak şu sözlerle aktarılır: “İnsan der ki ‘bu ev benim’, ama asla orada yaşamaz, yalnızca yapımı ve el altında tutulması konusunda kaygılanır. (...) İnsanlar vardır öteki insanları kendinin sayarlar, oysa o insanları asla görmemişlerdir, bu insanlara davranışları yalnızca onlara kötülük yapmaktan ibarettir. (...) İnsanlar yaşamda iyi saydıkları şeyi yapmak için değil, mümkün oldukça daha fazla şey elde etmek için benim demeye eğilimlidirler. “⁸Kont unvanından sıyrılmaya, olgunluk ve yaşlılık yıllarında yalın yaşamaya özen gösteren hatta çarlığını kendi yapan, hizmetkâr kullanmayı reddeden Tolstoy'un *benim* sözcüğüyle vurguladığı mülkiyet veya mal hırsının insanları köleleştirdiğine, hatta yalnızca malın sahibini değil onun üzerinde yaşayanları da köleleştirdiğine böylece başkalarının var olma ve yaşam haklarını ihlal etme yetkisini kendince kazandıklarına dikkat çektiğini söylemek yanlış olmaz.

Buraya kadar verdiğimiz örnekler, anlaşıldığı gibi edebiyatın sosyal yönüne

dikkat çekmekte. Yani edebiyat yazar/şair tarafından verilen mesaj aracılığıyla benim şu anki yaşantımı, şu an içinde bulunduğum sosyal sorunları ve toplumsal düzeni analiz etmeme ya da sorgulamama yardımcı olur, bu konular üzerine düşünmemi ve bana şu ya da bu etken tarafından dayatılan önermeyi sorgulamamı sağlar. Bakış açımı genişletir, içinde bulunduğum sosyal sorunlar yumağının çözümünü söylemese bile insanlık, toplum ve bireyler olumlu ya da olumsuz yönde bu hale nasıl geldi sorusunun yanıtını verir.

Edebiyat sanatın önemli alanlarından biridir kuşkusuz ve estetik duygularımıza seslendiğini hepimiz biliyoruz. Edebi bir metni okuduktan sonra haz duyarız, üzerimizdeki etkisi saatlerce sürer. Bir eserin estetik yanı bazen yazarın/şairin kendini ifade ettiği eserlerde daha da parlak biçimde kendini gösterir. Behçet Necatigil'in “Solgun Bir Gül Dokununca” şiiri böyledir: “Çoklarından düşüyor da bunca/ Görmüyor gelip geçenler/ Eğilip alıyorum/ Solgun bir gül oluyor dokununca. (...)/ Kimi de gün ortası yanıma sokuluyor/ En çok güz ayları ve yağmur yağınca/Alçalır ya bir bulut, o hüzün bulutunda./ Uzanıp alıyorum, kimse olmuyor/ Solgun bir gül oluyor

⁸ Tolstoy,L.N. (1975). *Sobranie soçineniy*, tom 10, Moskva: Hudojestvennaya Literatura, s.109.

dokununca.⁹” Bu estetik zevkle örülmüş dizelerde biraz derinlemesine düşünülürse bir gizem de vardır. Necatigil burada aslında, Rus şair A. Ahmatova'nın adlandırdığı gibi “şairlik zanaatı”nın zorluğundan ve ayrıcalıklı oluşundan söz etmektedir. Çocuklarından düşen ve kimsenin görmediği şey, şairin günlük koşturmaya içinde yakaladığı esin perisidir. Şairin esin perisi her an yanındadır ister gün ortası, ister sonbahar olsun ya da ister sokakta yürüyen herhangi bir kişi, ister yalnız oturmuş makyajını temizleyen bir genç kız olsun şiir için esin perisidir. Ama yine de bu zanaatın zor yanı, esin perisinin bahsettiği sanatsal ürünün şaire göre asla gerçekteki kadar parlak ve üstün olamayacağı inancıdır. Şairin sanatsal süzgecinden geçen şiir, gerçeğin kâğıt üzerinde yansıdığı solgun bir gülden farksızdır. Böylece Necatigil bize, üstü örtülü biçimde bir şairin eseriyle yaptığı mükemmeliyet mücadelesinin anahtarını sunar.

Rus edebiyatının 19. yy. hatta tüm zamanlarının en büyük şairi A. S. Puşkin neşesi, yaşama sevinci, kederi, kayıpları ve de ezilmeye, şairlik ruhunun, insanlık gururunun incitilmesine, çarlığın baskısına, adaletsizliğine karşı isyanıyla insanın iç dünyasının tüm renklerini sanatına

sığdırmıştır. Ama Puşkin'in eserlerinde ulaştığı estetik nokta çok ayrıcalıklıdır ve pek çok Rus şairi bugün bile onun gibi yazabilme hayalini kovalamaktadır. Orijinalini okumakla anlaşılabilir bu estetik duyguyu elbette çeviride yeterince yansıtmak olası değilse de örnek vermek amacımızı açıklamaya yeter. Puşkin'in en sevdiği mevsim sonbahardır ve sonbahar için birden fazla şiiri vardır. Ama en güzeli 1833'te kaleme aldığı “Sonbahar” adlı eseridir: “Güz son demlerinde sevilmez genellikle, / Fakat değerli okur, onu severim ben, / Parlar uysalca güzelliğiyle, / O, tıpkı bir çocuk gibi, kendi ailesinde seilmeyen / Çeker kendine beni. (...) Nasıl açıklamalı? Seviyorum onu ben, / Ölüme mahkum veremli bir kız / Yanaklarında bir pembelik kıpırtısı hâlâ.¹⁰” Burada şöyle bir ekstra bilgi vermek gerekir: şair sonbaharı ailesinde seilmeyen bir çocuğa benzeterek kendisiyle arasında bir bağ kurar, zira Puşkin de ailede anne baba tarafından varlığı onaylanmayan bir çocuktur. Sonbaharın veremli ölüme mahkum bir kızla özdeşleştirilmesi ve yanaklarındaki solgun pembeliğin kışın gelişiyle yok olacak doğadaki renkleri çağrıştırmaya bana kalırsa olağanüstü dizeler arasındadır. “Keder mevsimi! Gözleri büyüleyen! / Yakındır gönlüme veda güzelliğin senin-

⁹ Necatigil, Behçet. (2005). *Şiirler*, İstanbul: YKY, s.211.

¹⁰ Puşkin,A. (2010). *Seviyordum Sizi, Seçme Şiirler*, Çeviren Ataol Behramoğlu, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.102.

/Ne güzeldir doğa görkemle solarken
/Ormanların büründüğü kızıl ve altın renkli
pelerin/ Rüzgârın taptaze soluğu ağaçlar
arasından eserken,/ Ve sisle kaplanışı
göklere,/ Güneşin seyrek ışınları,
duyumsanışı ilk ayazın/ Uzaktan uzağa
tehditleri ak saçlı kışın.¹¹” Bu dizelerde de
sonbaharın renkleri ve kışla buluşması yalın
ama müthiş bir çekicilikle anlatılır.
Gözlerimizin önünde beliren manzara
betimlemeleri, benzetmeler ve biyografik
gölgeler bize edebiyatın, materyali ne
olursa olsun sonsuz bir estetiğe sahip
olduğunu kanıtlar. Edebiyatın önemli
olduğu ve çok okunan toplumlarda estetik
zevkin her alanda geliştiği de bir gerçektir.
Buna mimariyi de dahil edebiliriz.
Çevremizdeki “ultra modern” çok katlı
binalara bakalım. Bunlardan yansıyan
manzaralardan memnun muyuz? Yoksa
sonbaharın bize sunduğu tüm renkleri
görmek mi isteriz? Yanıt size ait.

Marina Tsvetayeva Rus edebiyatının Ekim
Devrimi’ne tamamen karşı şairlerinden
biridir. Devrimin arkasından gelen kıtlık
dönemini iki çocuklu bir anne olarak büyük
zorluklarla geçirmiştir. Bu yılları şöyle
anlatır: “Kanatlı doğduysa ruhum eğer, /Vız
gelir ona malikâne, /Vız gelir yoksul

kulübeler, /Cengiz Han ne ki, ne ki Tatar
ordusu!/ İki düşmanım var benim
yeryüzünde,/ Sımsıkı bağlanmış birbirine/
İki ikiz kardeş: Açların açlığı, tokların
tokluğu...¹²” Tsvetayeva bu dönemde
yiyecek bulmak için Moskova
yakınlarındaki köylere gider ve evdeki
eşyalarını yiyeceklerle değiş tokuş eder. Yıl
1918’dir. Yılın üzerini kapatıp şiiri tekrar
okuduğumuzda anlatılan gerçeğin aslında
bugüne, bizlere yabancı olmadığını fark
ederiz. O *iki ikiz kardeş* yalnızca şairin
yaşadığı döneme değil insanlığın her
dönemine aittir, hatta bugün bile aramızda
dolaşmaktadır. Bu örnek, edebiyatın
*zamanının olmadığını, zamanla
sınırlanamayacağını* gösterir.

Yeter ki okumasını bilelim!

KAYNAKLAR

1. Hikmet, Nazım (1964). *Jokond ile Si-Ya-U*. Cilt 8. Sofya: Narodna Prosveta.
2. Hikmet Nazım. (2018). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: YKY
3. Necatigil, Behçet. (2005). *Şiirler*. İstanbul: YKY.
4. Nekrasov, N. (1981). *Polnoe sobranie soçineniy*. Tom 1, Leningrad: Nauka
5. Puşkin, A. (2010). *Seviyordum Sizi, Seçme Şiirler*. Çeviren Ataol

¹¹ Puşkin, A. (2010). A.g.e., s.103.

¹² Tsvetayeva, M. (1994). *Sobranie soçineniy, Stihotvoreniya*, tom 1, Moskva: Ellis Lak, s. 421.

Behramoğlu. İstanbul: Türkiye İş

Bankası Kültür Yayınları.

6. Tolstoy, L.N. (1975). *Sobranie soçineniy.*

Tom 10, Moskva: Hudojestvennaya
Literatura.

7. Tolstoy, L.N. (2006). *Ob istine jizni i
povedenii.* Moskva: Eksmo-Press.

8. Tsvetayeva, M.İ. (1994). *Sobranie
soçinenniy. Stihotvoreniya.* Tom 1.
Moskva: Ellis Lak.

KORO İLE DEMOKRASİ EĞİTİMİ

Dr. Salih AYDOĞAN

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

Bir ülkenin uygarlaşmadaki ölçütleri; ulusal gelir düzeyi, bebek ölümleri, otoyol uzunluğu, kişi başına düşen elektrik tüketimi, dış macunu tüketimi olarak sıralanabilir. Bir ülkenin uygarlaşma yolundaki en önemli kilometre taşlarından birinin “ülkedeki çoksesli koro sayısı” olduğunu öne sürmek hiç de abartılı bir iddia değildir. Çünkü korolar toplumun çoksesli söyleme geleneğinin olduğu kadar, toplumsal yaşamdaki demokrasi geleneğinin de bir göstergesidir.

Koro yapıtları partitüre göre yönetilir, seslendirilir, yorumlanır. Koro üyelerinin önündeki sehpalarda ses partileri vardır. Ülkelerde ise partitüre karşılık anayasa vardır. Toplum, anayasanın çatısı altındaki yasa ve yönetmeliklere, kurallara göre yönetilir. Şef sehpasında aynı partitür olmasına karşılık, bazı şefler müzikal öğeleri yaratıcı biçimde kullanarak yapıtta güzel tınılar üretir, konserde bol alkış alırlar. Anayasayı yaratıcı biçimde yorumlayan yöneticiler ise vatandaşlarının yaşam düzeyini yükselterek seçimlerde çok oy alırlar.

Demokrasi çoksesliliklidir. Ancak, seslerin birbirleriyle ilişkisi kakafonik değil, armonik ve polifonik özelliktedir. Demokrasinin en belirgin ilkesi, iktidarın yanı sıra muhalefetin de bulunmasıdır. Çoksesli yapıtlarda bu iki öge iç içedir. İktidarın sesi olarak tanımlanabilecek ana ezgiye karşı, muhalefetin sesi ya da sesleri olarak tanımlanabilecek ikinci, üçüncü, dördüncü ezgiler vardır. Oratoryolar, kantatlar bu anlamda çetin bir mücadelenin sergilendiği yapıtlarken, kanonlar iktidarla muhalefetin hoşgörü ortamında buluştukları, uzlaştıkları koalisyonlardır.

Toplumsal yaşamda, sınırlarını yasaların belirlediği iktidar- muhalefet mücadelesi, koro ortamında kurallarını armoni ve kontrpuanın belirlediği gerilim- çözülüm ilişkileriyle açıklanabilir. Demokratik yaşamın henüz olgunlaşmadığı ülkelerde kadın- erkek ilişkileri kısıtlıdır, dolayısıyla farklı cinslerin aynı koroda şarkı söylemeleri uygun bulunmaz. Oysa korodaki soprano, alto, tenor ve bas bir anlamda toplumun farklı kesimlerinin (işçi, köylü, memur, esnaf vb.) sesleridir.

Toplumsal yaşamda bazı kesimlerin haklarını elde edebilmek için kimi zaman seslerini yükselttikleri olur. Aynı biçimde koroda da ses kümeleri farklı müziksel fikirleri farklı gürlüklerde seslendirerek yapıta ruh verir, yapıtı anlamlı kılar. Koronun seslendirdiği her yapıtın bir hızı vardır. Hızlar yapıtın; sözüne, tonal ya da makamsal karakterine, melodik örgüsüne, armonik dokusuna göre belirlenir. Ülkelerin ekonomideki büyüme hızları ise makro dengelere, toplumsal üretim- tüketim-paylaşım oranlarına, işsizlik oranlarına, sosyal yaşam düzeyine göre ölçülür.

Demokrasinin içselleştirildiği ülkelerde sınıflar arası bir uyum vardır. Bireyler empati dilini kazanarak, diğer insanların özgürlük alanına saygı göstermeyi öğrenmiştir. Aynı biçimde koroda da ses kümeleri birbiriyle dayanışma içindedir, çünkü yapıtın yorumunda; sopranonun

başarısı altoya, tenora, basa; tenorun başarısı sopranoya, basa, altoya vb. bağlıdır. Gelir dağılımının düzenli olduğu ve çalışma barışının bulunduğu ülkelerde, toplumu oluşturan katmanlar homojen bir görünüm sergilerken, tatlı- sert bir disiplin anlayışının bulunduğu korolarda, ses kümeleri birbiriyle kaynaşarak yumuşak bir tını oluşturur.

Ünlü ozan Nazım Hikmet, “Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine, bu hasret bizim” dizesiyle, birey- toplum ve demokrasi ilişkisini son derece özlü biçimde ifade etmiştir. Yaşamla müzik arasındaki bu çözümlenmeler, demokrasiyle koronun ne denli ilişki içinde bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla korolar, demokrasi öğretisinin yeryüzünde değil bir başka âlemde, adeta bulutların üzerinde öğretildiği bir okul durumundadır.

BİRİKEN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

Prof. Dr. M. Tuba Ongun

Gazi Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi

Yüzyılın ilk çeyreğinin bitmesine kısa bir süre kaldı. Dünya öylesine kaotik bir dönemden geçiyor ki, bir kaç ay sonra neler olabileceği konusunda tahminde bulunabilmek mümkün değil! İçinde bulunduğumuz ortamın ana belirleyicilerinden biri İklim Krizi olgusudur. Fosil yakıtların kullanımının büyük bir hızla artmasının neden olduğu emisyonlar, küresel sıcaklık artışlarına, kuraklığa, bazen de zamansız aşırı yağışlar gibi olağan dışı olaylara, dolayısıyla tarımsal üretimin düşmesine, gıda fiyatlarının yükselmesine neden olmakta, bazı coğrafyalarda açlık sorununa yol açmakta, kitlesel göç hareketlerine hız kazandırmaktadır. Paris Anlaşması (2015) küresel sıcaklık artışının 15 yıl içinde 1,5 C'ı aşması durumunda, iklim değişikliği ve neden olduğu yıkımın, geri döndürülemez bir aşamaya geleceğine işaret ediyordu. Glasgow Zirvesi (2021) Bunun şimdiden 1.2C'a ulaştığını vurguladı. Dünya ekonomisinin yavaşlama sürecine girdiği yaşadığımız günlerde, İklim Krizi'nin büyümesini engelleyici önlemler almanın, örneğin yenilenebilir enerji kaynaklarına büyük yatırımlar yapmanın maliyeti artmaktadır. Ayrıca ülke yönetimleri

arasında, Krize karşı eşgüdümlü politikaların uygulanması zorlaşmaktadır.

Büyük küresel güçler arasındaki rekabetin, ABD'nin etkinliğinin azalması ile dünyanın çok kutuplu bir yapıya evrilmesi de bugünkü ortamı belirleyen bir faktördür. Bilim-Teknoloji, ekonomi ve askeri alanlara yayılan rekabet, Ukrayna Savaşı sırasında görüldüğü gibi, nükleer silahların kullanılması söylemini bile gündeme getirmektedir.

Günümüzün devasa sorunlarından bir diğeri, Covid 19 Pandemisinin hatırlattığı, salgın hastalık tehditleri ve bunun derin yoksulluk ve açlık sorununa etkileridir. BM(Birleşmiş Milletler) 2.12.2021 tarihinde 274 milyonu bulan bir nüfusun, insani yardıma ihtiyacı olduğunu açıklamıştır. Yine BM 28.04.2022'de pandeminin neden olduğu aksamalar yüzünden, yoksul ülkelerde diğer hastalıklara yönelik aşı kampanyalarının da etkilendiğini gündeme getirmiş, kızamık vakalarındaki %80 düzeyindeki artışı vurgulamıştır. BM'in bir alt organı olan Dünya Gıda Programı 7.5.2022'de Küresel Açlık sorununun kontrolden çıkabileceği uyarısında bulunmuştur.

Neler Söylenmişti? Neler oldu?

Yaşadığımız ana sorunların kökeni, genel olarak 1980'lerin başlarına uzanmaktadır. Bir başka ifadeyle, yaşadığımız birçok sorunun kaynağı, uzun süre egemenliğini sürdüren küreselleşmeci düşünce akımı ile neo-liberal iktisat öğretisi ve buna dayalı uygulamalardır. Bunları hatırlamakta yarar vardır.

Bir İngiliz iktisatçı olan John Williamson 1989 yılında katıldığı bir uluslararası konferansta, Washington Uzlaşısı (Washington Consensus)adını verdiği programı açıkladı. Uzun süre Küreselleşmenin Ekonomik Anayasası olarak anılan programın esin kaynağı, 1980'lerde Thatcher ve Reagan yönetimleri tarafından İngiltere ve ABD'de uygulanan ekonomi politikaları ve IMF–Dünya Bankası patentli İstikrar ve Yapısal Uyum programlarıydı. Washington Uzlaşısı özetle şunları içeriyordu: Kamu sektörünün küçülmesi ve özelleştirme, sübvansiyonların kaldırılması, faiz hadlerinin para piyasasında belirlenmesi, döviz kurunun rekabetçi düzeyde tutulması, dış ticaretin serbestleştirilmesi, yabancı sermaye girişlerinin önündeki engellerin kaldırılması, vergi tabanı genişletilirken vergi oranlarının düşürülmesi, piyasalara müdahale edilmemesi, mülkiyet haklarına

güvence sağlanması (daha çok kamulaştırmalara karşı) vb.

Yukarıda özetlenen önlemlerin uygulanması sayesinde, yabancı sermayenin zengin Kuzey'den, yoksul ama kar potansiyeli yüksek Güney'e akacağı, dolayısıyla Güney'in, döviz darboğazı, istihdam, düşük büyüme hızı gibi kronik sorunlarının ortadan kalkacağı savunuluyordu. Washington Uzlaşısının bir sihirli reçete olmadığı, Meksika Krizinde (1994) görüldü ancak uluslararası finans kuruluşları tarafından üzerinde durulmadı. Büyük boyutlarda yabancı sermayenin dış piyasalara çıkışıyla ivmelenen Asya Krizi (1997) kapsamlı ve güçlü sorgulamalara ve eleştirilere zemin oluşturdu. Uzlaşım Programı izleyen yıllarda, sosyal harcamalara biraz daha ağırlık tanıyan değişikliklerle gündemde kalmıştır. 2008 Finansal Krizi ise, piyasa başarısızlığının sorgulamasında önemli bir dönüm noktasıdır.

1990'ların küreselleşmeci düşünce akımı içinde Amerikan sosyal bilimcisi Francis Fukuyama ilginç görüşleriyle yer almıştır. Tarihin Sonu ve Son İnsan adlı kitabında (1992) özetle şu tezleri savunmuştur: Batı dünyasının bir ürünü olan liberalizm, insanlığın ulaşabileceği en ileri ve son aşamadır. Liberalizm rakipsiz bir ideoloji

olarak, insanlığın önündeki sorunları çözebilecek kapasitededir. Dolayısıyla artık tarih bitmiştir çünkü tarihi yapacak bir özne kalmamıştır. Liberalizm dışındaki düşünce sistemlerinin başarılı olma şansı yoktur. Dolayısıyla Batı dışındaki dünya ancak Batı'yı örnek alarak bir şeyler yapabilir.

Fukuyama tezini, Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1990'ların başında ortaya koyarken, ondan esinlenen birçok entellektüel, ebedi barış ve huzurun egemen olduğu yeni dünyada, artık 17-18 yüzyılın bir kalıntısı olarak gördükleri ulus devlete yer olmadığını savunmaya başladılar.

Oysa, ulus devletlerin uluslar var oldukça varoluş nedenlerinin kaybolmayacağı, tıpkı sosyal sınıflar gibi varlıklarını sürdüreceği o yıllarda da belliydi. Tek kutuplu dünyanın ebedi bir olgu gibi görülmesinin yanlışlığı ve bu anlayışın kapitalizmin eşitsiz gelişim yasasıyla bağdaşmadığı da kısa sürede anlaşılmıştır. Öyle ki Fukuyama da II. Körfez Savaşından sonra yeni muhafazakar (neo-con) çevreden koparak, Irak'ta bir Model Demokrasi'nin ortaya çıkamadığını savunmuştur.

Fukuyama'nın Tarihin Sonu tezini yadsıyan bir görüş de Medeniyetler Çatışması makalesiyle (1996) ABD'li siyaset bilimci Samuel Huntington'a aittir. Fukuyama'nın

aksine Huntington, Soğuk Savaş'ın bitmesine karşın, ulus devletlerin yaşamaya devam edeceği görüşündedir. Medeniyetler Çatışması tezi, imparatorluklar ve ideolojiler arasındaki mücadelelerin son bulduğunu, ancak yerini medeniyetler arası çatışmalara bıraktığını savunmaktadır. Medeniyetleri birbirinden ayıran ana öğeler, din ve kültür farklarıdır. Huntington'a göre Batı Medeniyeti ve onun ürünü olan sosyo-politik yapılar, tamamen Batı coğrafyasına ait, özgün olgulardır, taklit edilemez. Huntington, Soğuk Savaş sonrası dünyada, medeniyetler arasındaki fay hatlarının derinleştiğini ileri sürmüştür. Yeni dünyada Batı'nın, hasım medeniyetlerle mücadelede yararlanacağı stratejilere ihtiyaç duyacağı da yaptığı analizin kaçınılmaz sonucudur.

Huntington'a sosyal bilimcilerden yoğun eleştiriler gelmiştir. Özellikle, medeniyet kavramına yüklediği merkezi ve abartılı rol ile toplumların sosyal yapıları ve bu yapılar içinde gelişen ilişkilerin siyasal düzleme yansımalarının gözardı edildiği ileri sürülmüştür. Bu son derece yerinde eleştiriler, küreselleşmenin ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri kuvvetle biçimlendirdiği bir dünyaya, medeniyet fayları penceresinden bakmanın ne kadar gerçekçi olmadığını göz önüne sermiştir. Ancak kesin olan bir nokta, Medeniyetler

Çatışması tezinin, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve İslamofobi gibi akımları beslediğidir. Avrupa ve Kuzey Amerika'nın karşılaştığı OrtaDoğu, Afrika ve Orta Amerika kaynaklı büyük göç dalgaları söz konusu akımlara zemin hazırlamayı sürdürmektedir.

Çözüm Yolları

İnsanlığın geleceğine yönelik en büyük bir tehditlerden biri olan İklim Kriziyle mücadele konusunda bugüne kadar yapılanlar yetersiz kalmıştır. İklim Krizi özünde küresel ısınma olan ancak diğer çevre sorunlarıyla birlikte ele alınması gereken bir konudur. Karbondioksitin yanısıra metan gazı emisyonları, ormanların tüketilmesi, akarsu ve göllerin kirletilmesi, deniz ve okyanus diplerinin atıklarla doldurulması, çevre facialarının habercisidir.

Küresel ısınma 2050 yılına kadar 7 C'yi bulduğu takdirde dünyanın büyük bir bölümü yaşanmaz hale gelecektir. Ülkemiz, yer aldığı iklim kuşağı nedeniyle iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini en ağır biçimde yaşamak durumundadır ve 2021 yılında Paris Anlaşması uyarınca emisyonları 2053 yılında sıfırlama taahhüdünde bulunmuştur. Bunun için çok daha fazla şey yapılmalıdır.

Bir yanda bitmek bilmeyen kar hırsı, diğer yanda dünyayı saran tüketim toplumu kültürü değişmedikçe İklim Kriziyle mücadelede başarı zordur. Dünya nüfusu 7.9 milyarı bulmuştur ve kaynaklar tükenmektedir. Bu durum nüfus planlamasının önemini de artırmaktadır. Ancak, çevre sorunları ve İklim Krizi'nin büyümesinde, ağır borçlu ülkelerin ormanlarının, bazen ihracat amacıyla yağmalandığı, bazen de borçların ödenebilmesi için yok edilerek toprakların yabancı tarımsal şirketlere satıldığı unutulmamalıdır. 1980'lerde Amazon, 1990'larda Sibirya ve Malezya'da yaşanan örnekler ortadadır. 1997 yılında UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı) küreselleşmenin ülkeler arasındaki eşitsizlikleri nasıl büyüttüğünü yayımladığı raporda ortaya koymuştu. Bugün söz konusu eşitsizlikler devasa boyutlara varmıştır. Dünyanın en zengin %10'u, toplam dünya gelirinin %52'sini, en yoksul %50'si ise %8'ini elde etmektedir. Dolayısıyla veri koşullarda gelişmekte olan ülkelerin, İklim Kriziyle mücadelede büyük destekler-yardımlar almadan yapabilecekleri sınırlıdır. Asıl görev atmosferi en fazla kirleten ülkelere düşmektedir. Karbondioksit emisyonunda ilk sırayı ABD almakta onu Çin izlemektedir.

Dünyanın çok kutuplu bir yapıya evrildiği, ABD ve Çin'in yanında AB, Rusya ve Japonya'nın da yeni dünyanın büyük güçleri arasında yer aldığı görülmektedir. Böyle bir dünyada oluşacak siyasi bloklar arası mücadelenin bir Savaş'a dönüşmesi, nükleer silahların kullanımı da söz konusu iken felaket olacaktır. Savaş'ın bir tarafın yenilmesiyle sonuçlanması bile bu nedenle anlamını kaybetmektedir. Barış bu nedenle de insanlığın vazgeçemeyeceği bir özlem olmuştur.

Yaşadığımız dönem itibariyle, Ukrayna Savaşı; yaptırımlar, ambargolar, misillemeler ve tedarik zincirlerinin aksaması yüzünden başta enerji ve gıda olmak üzere birçok mal ve hizmetin fiyatını artırmaktadır ve gerek ABD, gerekse AB yükselen enflasyonla mücadeleyi makro ekonomik politikalarının ana hedefi kabul etmiştir. Bu doğrultuda faiz hadlerinin de artırılması gündemdedir. Diğer taraftan ekonomik aktivite yavaşlamakta, dünya ekonomisi stagflasyona (durgunluk içinde enflasyon) sürüklenmektedir.

Ülkemiz, Temmuz başında açıklanan "resmi" verilere göre %78,6 düzeyindeki enflasyon, %24,2 oranındaki geniş tanımlı işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlikle ciddi sorunlar yaşamaktadır. World Inequality Lab 2022 Dünya Eşitsizlik

Raporu'na göre, nüfusumuzun %10'luk üst gelir grubunun ortalama geliri, en az kazanan %50'nin 23 katıdır. Kısa vadeli dış borçlar artarak 183 milyar dolara yaklaşmış olacak, toplum brüt dış borç stokunun milli gelire oranı %60'ın üzerine çıkmıştır. Cari açık sorunu devam etmekte olup tahminlere göre yıllık cari açık 50 milyar doları bulacaktır. Enflasyonla, Merkez Bankası'nın belirlediği politika faizi arasındaki fark açılmakta, Türkiye'nin dış piyasalardaki risk primi (CDS)yükselmekte, ülkemiz dünyada kredi riski yüksek ülkeler arasında 3.sırayı almaktadır.

Bu durum, hiç kuşkusuz öncelikle kısa vadede acil önlemler alınmasını gerektirmektedir. Enflasyonla mücadele, kontrol tamamen kaybedilmeden gerekenler yapılmalı, faizleri düşük düzeyde tutarak, enflasyonun da kurlardaki artışların da önlenemeyeceği görülmelidir. Ayrıca, kamu harcamaları gözden geçirilerek, yatırım öncelikleri değiştirilmeli, getirileri karşısında orantısız yükümlülükler içeren projelerden vazgeçilmeli, tarımda gıda güvenliği hedeflenerek, tarımsal girdilere destek sağlanmalı, kısa vadede küçük maliyetlerle döviz tasarrufu ve enerji üretimi sağlayacak bazı yatırımlar ivedilikle ele alınmalıdır.

Yukarıdaki önlemler kuşkusuz kısa vadede yapılması gerekenlerdir. Uzun vadede köklü değişikliklere ihtiyaç vardır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın yeniden kurulması, ekonomi politikalarının hem kamu kuruluşları tarafından uyumlu olarak uygulanmasını sağlayacak ,hem de özel sektörün yönlendirilmesine yardımcı olacaktır. İç tasarruf düzeyinin yükseltilmesi ve tasarrufların yatırımlara yönlendirilmesi için yatırım ve kalkınma bankacılığının geliştirilmesi de yeni stratejinin ana unsurları arasında yer almalıdır. Dövizle geri ödemeyi gerektiren kullanım garantili yatırım projelerinden vazgeçilmeli, tarımsal girdilerde dışa bağımlılık olabildiğince azaltılmalıdır. Toplam vergi gelirleri içinde vasıtalı vergilerin payı azaltılırken, vergi denetimi etkinleştirilmeli, vergilendirilmeyen sermaye kazançları vergilendirilmeli, ücretliler üzerindeki vergi yükü hafifletilirken, spekülasyon faaliyetleri caydıracak ve imar rantlarının oluşumunu

engelleyecek önlemler alınmalıdır. Bu değişiklikler, burada ele alınamayacak kadar kapsamlıdır. Hukuk sistemi ve adalete güven kazandırılması da ekonominin düzgün işlemesine katkıda bulunacaktır.

Bütçe dengelerinin mali disipline bağlı kalınarak sağlanması önemli bir konudur. Ancak kamu harcamaları belirlenirken sağlığa ve eğitime ayrılan paylar düşürülmemelidir, aksine artırılmalıdır. Pandemi süreci sağlığın ne kadar önemli bir kamusal hizmet olduğunu, dünyanın en zengin ülkelerinde bile ortaya çıkan yetersizlikler ile göz önüne sermiştir. Son bir söz de eğitim üzerine: Eğitim politikamıza Atatürk'ün “benim manevi mirasım bilim ve akıldır” sözleri rehberlik etmelidir. Eğitimli genç kuşaklar ve nitelikli işgücü, çağımızda ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişmesini belirleyen en önemli faktör özelliğini kazanmıştır.

DİJİTAL GÖÇMENLER İÇİN YAŞAM BOYU ÖĞRENME ÖNERİLERİ

Prof. Dr. Gülgün ALPAN

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Bir araştırmada 50 yaş üzeri 141 katılımcıya beş resim gösterilir. Resimler sırasıyla şunlardır: 1. Sandro Botticelli - The Birth of Venus; 2. Kitsch; 3. Osman Hamdi Bey - İlahiyatçı; 4. Leonardo da Vinci - A Man Tricked By Gypsies; 5. Pablo Picasso - Guernica. Bu resimlerden en çok hangisini beğendikleri sorulur. Araştırma sonucuna göre katılımcıların % 56,7'si Kitsch olarak adlandırılan deniz manzaralı resmi beğendiğini belirtir (Aydemir, 2022). Kitsch olarak adlandırılan, üreteni, üretim tarihi, eserin adı ve boyutları bilinmeyen deniz manzaralı resmin, çoğunlukla beğenilmiş olması şaşırtıcı değildir. Katılımcıların resim sanatına ilişkin ön yaşantıları, denize bakınca rahatlama duygusunu anımsamaları gibi etmenlerle bu resim beğenide öne geçmiş olabilir. Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre aynı resim, eğitim düzeyi yüksek olan bireyler (%48,8) tarafından satın alınmak istenmiştir. Almanca kökenli Kitsch (okunuşu kiç) kavramı, çirkin ve zevksiz anlamına gelir. Sanatta ise Kitsch sanat değeri olmayan nesnelere (biblolar, duvar saati ile birleştirilmiş tablolar vb.) verilen değeri betimlemede kullanılır. Örneği verilen araştırmanın sonuçları çok farklı

biçimlerde yorumlanabilir. Böyle bir araştırma sanat eğitimi almış, ressam ya da resim öğretmeni olmuş bireyler ile yapılsa idi, sonuç nasıl olurdu? Elbette oran değişirdi. Öğretmenlik yaptığım yıllarda kitap okumayı sevmeyen, belli başlı edebiyat eserlerini okumamış edebiyat öğretmenlerine rastladığım gibi, sözde sanat eğitimi almış bireylerde de Kitsch resimleri, nesnelere beğenenlere rastladığımı üzümlere ifade etmeliyim. Eğitim politikalarında sanat eğitimine gereken önemin verilmemesi, halkın sanat eserleri ve eğitimleri ile karşılaşabilecekleri müze, galeri, sanat dersleri vb. eğitsel, kültürel ve sanatsal ortamların azlığı gibi birçok etmen bu durumun nedenleri olarak ileri sürülebilir. Diğer yandan bilginin hızla güncellendiği ve değiştiği günümüzde, gençlikte öğrenilen bilgi ve beceriler yaşam boyunca kullanılamamaktadır. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme, bireyin eğitim eksikliklerini gidermesi, yeniliklere uyum sağlaması, bilgiyi sadece tüketen değil, üreten ve yapılandıran birey olması adına oldukça önemli bir kavramdır. Formal ve informal eğitimi kapsayan yaşam boyu öğrenme, bireyin içinde bulunduğu eğitsel, kültürel, sanatsal ortamlardan

beslenebilmesi ve kültürel bakımdan zenginleşebilmesi için ikinci bir eğitim fırsatı olarak değerlendirilebilir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve ardından gelen dijital okuryazarlık becerisiyle birlikte bireylerin yaşam biçimi değişmiş ve dönüşmüştür. Dijital dönüşüm, dijital göçmen (Prensky, 2001) olarak adlandırılan orta yaş yetişkin grubunu da içine almıştır. Günümüzde neredeyse diploması olmayan sadece okuma yazma bilen bireylerin bile sosyal medya hesapları vardır. TÜİK 2021 yılında, hanelerin %90'ında evden internete erişim olanağı olduğunu açıkladı. Türkiye Siyasal Sosyal Eğilimler Araştırması raporu (2021) verilerine göre sosyal medya hesabı olan bireyler (%90,7), sosyal medya hesaplarına günlük ortalama 2,3 saat vakit ayırmaktadır. Diğer yandan aynı araştırma Türkiye'de yaşayanların %40,5'inin kitap okuduğunu söylüyor, haftalık ortalama kitap okuma sıklığı ise 1,8 saat. Az okuyan, okuma alışkanlığı olmayan toplumun, sosyal medya, oyun vb. dijital ortamda geçirdiği zaman giderek artmaktadır. "Daha çok kitap okuyalım, dijital ortamlardan uzak duralım" yönünde bir çözüm önerisi gerçekçi değildir. Sosyal medya uygulamaları gibi dijital ortamlar gençlerin ve yetişkinlerin günlük yaşamlarında giderek daha fazla yer kaplamaktadır. Burada önemli olan

bireylerin sosyal medya uygulamalarını iletişim, bilgi edinme ve öğrenme bağlamında nasıl işe koştuklarıdır. Çağın içinde barındırdığı ister basılı, ister dijital olsun tüm bilgi iletişim ortamlarından etkili, etkin ve seçici biçimde yararlanmak gerekir. Okuma alışkanlığı olmayan bireylerin kendini geliştirme bağlamında dijital ortamlardan seçici ve etkili yararlanması beklenemez. Ancak anılan ortamların başarılı mesaj tasarımları yoluyla geniş kitlelere ulaşabilme gücünü de göz ardı etmemek gerekir. Birçok kamu spotu, kadınlar günü, anneler günü, babalar günü vb. gibi özel günleri bağlam olarak kullanan tasarımı başarılı reklam filmleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Günümüzde dijital ortamdan yaşam boyu öğrenme kapsamında yararlanılması giderek yaygınlaşmaktadır. Sanat eğitimcisi değerli hocam Merhum Prof. Ülker Muncuk'un "İnsan ancak eğitimle insan olabilir" diyen Kant'ın (1724-1804) söylediğini destekler biçimde "Eğitim ailede başlar, okulda devam eder, ama en önemlisi bireyin kendi kendini eğitmesidir." sözleri belleğimde yer edinmiştir. Öğrenme yaşam boyu sürmekte ve günümüzde artık sosyal bir etkinlik olarak görülmektedir. Okuma alışkanlığı bir yana, günümüz koşullarında yaşam boyu öğrenme ve kişisel gelişim adına sınırsız

seçenekler bulunmaktadır. Küresel ölçekte bilgiye erişim oldukça kolaylaşmıştır. Sosyal medya ve çevrimiçi ağ platformlarının kullanımı, günümüzün bilgi paylaşım toplumunda sürekli öğrenmenin önemli bir yoludur. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme adına özellikle dijital göçmenler için önerebileceğim bazı dijital medya ortamlarından söz etmek istiyorum.

Bazı dijital medya ortamları

Bloglar

Yaygın olarak blog olarak adlandırılan bir web günlüğüdür. Blog, “web” ve “log”tan türemiş İngilizce bir sözcüktür. “Web”, “ağ”, “log” ise “kayıt” anlamına gelmektedir. Blog’un Türkçe karşılığı “ağ kayıtları”dır. Yazar ya da yazarların çevrimiçi ortamda hazırladıkları içerikler düzenli olarak güncellenir. Okurlar içeriklere yorum yapabilirler, yazarlar yanıt verebilirler. Yazar ile bir veya daha fazla okur arasında, karşılıklı bir okuma ve yazma süreci söz konusudur. Bloglar, bireysel görüş, yorum ve gözlemleri yansıtmak ve başkaları ile paylaşmak için uygun ortamlardandır. Özellikle kişisel bloglarda yazarın kimliğini açık olarak paylaşması okur güvenini artırmaktadır. Ek kaynak olarak verilen linkler de öğrenmeyi zenginleştirmektedir

(<https://www.blogacmak.com/en-iyi-bloglar-ve-en-iyi-blog-siteleri/>). Beğeni ile izlenen blog türleri arasında, çoğu zaman önceliği gezi blogları almaktadır. Dijital okur ilgi alanına göre sağlık, spor, sanat, edebiyat, eğitim, yeme-içme, bebek bakımı gibi birçok türde blogla karşılaşabilmekte ve ilgi duyduğunu takip edebilmektedir. Bazı blog örnekleri vererek bu bölümü tamamlayalım. Gezi blogu “Biz evde yokuz” (<https://www.bizevdeyokuz.com/>). Bahçe ve peyzaj blogu “Cem Botanik” (<https://cembotanic.com.tr/blog/>), Popüler bilim blogu “fizikist” (<https://fizikist.com/>),

Videolar

Video desteği ile bilgi paylaşımı için yaygın bir çevrimiçi site YouTube'dur. Eğitim niteliği, videoları oluşturanların bilgi ve becerileriyle sınırlı olsa da, kimi videoların yaşam boyu öğrenmeyi açık ve sistematik bir şekilde desteklemeyi hedefledikleri düşünülebilir. Örneğin, bir araştırmada 60 dakikalık Nefroloji dersleri 10 dakikalık videolara sıkıştırılarak YouTube kanalında yayınlamış. Kullanıcı olan sağlık çalışanları ile yapılan görüşmelerde, çoğunluk video formatını yararlı bulmuş, ayrıca bilgilerin doğru, güncel ve objektif olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir (Desai ve diğerleri, 2013). Kendi deneyimlerimden söz edecek olursam, bilgisayarımda veya

cep telefonumda karşılaştığım bir sorunu çoğu zaman ilgili YouTube videolarını izleyerek çözmüşümdür. O anda dijital göçmen olarak hissettiğim rahatlık ve özgüven duygusunun benzersiz olduğunu itiraf etmeliyim. Bu ve benzeri örnekleri yaşayanların sayısının az olduğunu düşünmüyorum. Yaşam boyu öğrenmeye katkı sağlayıcı videoların bilgi, beceri kazandırma yönündeki çeşitliliği giderek artmaktadır. Burada önemli olan etkili ve yerinde seçimler yapmaktır. Bu bölümde de bazı örnekler vermek istiyorum. Ustaca hazırlanmış ilgiyle izlediğim belgesel video serisi “Türkiye’nin değerleri” (<https://www.youtube.com/watch?v=SQ7s0JHTZ9g&t=139s>) ve bir diğer örnek ise başarılı animasyonlarından, konu başlıklarından ve içeriklerinden etkilendiğim TED-Ed (<https://www.youtube.com/teded>) videolarıdır.

Podcastlar

Podcast bir bakıma sesli blogdur. Okuma ile izleme arasında bir yerde durur. İnternet’e konan genellikle ses, nadiren video dosyalarının RSS (Really Simple Syndication - Gerçekten Basit Dağıtım) vb. teknolojilerce talep üzerine ancak genelde otomatik olarak indirilmesi/çekilmesi ve iPod benzeri

taşınabilir MP3 player tarzı bir cihazla veya günümüzdeki gibi akıllı telefonlar ile genellikle çevrim dışı olarak dinlenmesine dayanan ve çoğunlukla belli bir dönem veya süreci içeren seri olarak yayınlanan içeriklerden oluşan iletişim formatıdır (Şener, 2020). Podcast’ler, Spotify, Apple Podcasts, SoundCloud, YouTube gibi platformlardan ve Google podcast uygulamalarından dinlenebilir.

Podcast’i radyo üzerinden tanımlamak da olasıdır. Podcast için, talep bazlı, canlı yayın kaygısı olmayan radyo yayıncılığı da denebilir. Radyoya oranla daha geniş bir kapsama alanı bulunmaktadır. Bunun nedeni, dinleyicinin dilediği zamanda ve mekanda istediği programa erişebilir olmasıdır. İnternet aracılığı ile dinlenebileceği gibi, akıllı cihazlara indirilerek dinlenebildiği gibi kalıcılık için dilenirse arşiv oluşturulabilir. Nitekim Gazeteci Nilay Örnek, Şener(2020) ile görüşmesinde “Ben bilinçli olarak, inatla “zamansız” iş yapma gayretindeyim. Birtakım değerli insanların ses kaydını, öğüt envanterini tutmak istiyorum (Aktaran Şener, 2020) diyerek podcast çalışmalarının amacını özetlemiştir. Yeri gelmişken değinmek isterim. Başarılı bulduğum ve zaman zaman izlediğim bir podcast örneği gazeteci Nilay Örnek’e aittir. Örnek, yukarıdaki alıntıda sözünü ettiği gibi, an

itibariyle 160'a yaklaşmış podcast serisinde mikrofonu mesleklerini ustalıkla icra ettiğini düşündüğü insanlara yönelip onlara şu soruyu soruyor “Nasıl Olunur” (<https://nasil-olunur.simplecast.com/>). Bir diğer beğendiğim örnek ise Can Kozanoğlu ve Mirgün Cabas'ın “Nereden Başlasam” adlı podcast serisidir. Alanında uzman konuklarla çok farklı konularda çok değerli söyleşiler içermektedir. Podcastlerin yaşam boyu öğrenme adına olası katkılarından söz etmeye gerek olmadığını düşünerek, takdiri siz değerli okurlara bırakıyorum. Podcast, akıllı cihazlara indirilerek istenen yer ve zamanda, dinlenebildiği gibi istenen hız ve ses düzeyinde ve istenen süre boyunca dinlenebilir. Örneğin çok yavaş konuşan bir konuşmacıyı zamanınız da az ise ayarlar menüsünden kaydı hızlandırarak dinleyebilirsiniz. Aynı şekilde bazen çok hızlı konuşan konuşmacılar da olabiliyor. Tercihen onları da, ayarlardan konuşma hızlarını düşürerek dinliyorum. Bunun çok değerli bir özellik olduğunu düşünüyorum. Yine burada birkaç örnek vereceğim; Atatürk'ün Nutuk adlı eserini 10 bölüm olarak sesli kitap formatında hazırlanmış podcast serisini yürüyüş, spor, yemek, temizlik, tamirat gibi devinimsel ağırlıklı işleri yaparken dinleyebilirsiniz. Özellikle büyük kentlerde trafikte ve toplu taşımada geçen kimi uzun zamanları değerlendirmenin etkili yollarından biri

olarak görülebilir. Video izleme ile karşılaştırıldığında, podcast dinlerken gözler meşgul olmadığı için, diğer işlere odaklanmak kolaylaşmakta, zaman da iyi değerlendirilmektedir. Böylelikle aynı anda birden fazla hedefe ulaşılmaktadır. “TRT Dinle” uygulaması ile, bir zamanlar TRT radyolarında değerli sanatçılar tarafından hazırlanmış ve yayımlanmış olan Radyo Tiyatrolarını, (değerli eserlerden uyarlanmış olanlar; Araba Sevdası - Rezaizade Mahmut Ekrem, İnce Memed - Yaşar Kemal, Madam Bovary- Gustave Flaubert vb.) ve arşivde bulunan bir çok programı dinleyebilmenin önemli bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Şimdi de gençlerin girişimciliği bakımından önemli bulduğum bir örnek vermek istiyorum. Bu örnek, 19 Mayıs Üniversitesi Felsefe bölümü öğrencilerinin 2017 yılında başlattıkları “Filozofun Yolu” adlı felsefeye yeni başlayanlar için değerli bir kaynak oluşturacak 82 bölüme ulaşan amatör bir podcast kanalıdır. Felsefeye ilgi duyan ancak nasıl başlayacağını bilemeyenler için değerli bir kaynak, öğrencilerin çabaları da övülesi türden. Girişime ilişkin bir web sitesi de bulunmaktadır (<https://www.filozofunyolu.com/>). Podcast dinleme ortamı oluşturulduğunda; yabancı dil öğrenme, haberler, gündem, ekonomi, siyaset, sanat, tarih, sinema, edebiyat, eğitim, spor, psikoloji, felsefe, beslenme,

sağlık, eğlence vb. aklınıza gelebilecek birçok konuda çok seçenekli içeriklere ulaşmak olası, geriye zamanı etkili kullanmanın/değerlendirmenin, öğrenmenin ve eğlenmenin keyfini çıkarmak kalıyor.

KAYNAKLAR

1. Aydemir, H. (2022). Yetişkin Bireylerin Sanatsal Tercihlerini Etkileyen Faktörler, *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 6 (1), 32-49
2. <https://tarhibilgi.org/kitsch-nedir/>
3. Aydın, M. Çelikpala, E. Yeldan, M. Güvenç, O. Z. Zaim, B. B. Hawks, E. C. Sokullu, K. Yıldırım, B. Ayhan, M. K. Çoban, S. Kaya (2021), *Kantitatif Araştırma Raporu: Türkiye Siyasal Sosyal Eğilimler Araştırması*, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Türkiye
4. Çalışmaları Grubu, Akademetre ve Global Akademi.
4. Desai, T., Sanghani, V., Fang, X., Christiano, C., & Ferris, M. (2013). Assessing a nephrology-focused YouTube channel's potential to educate health care providers. *J Nephrol*, 26(1), 81-85.
5. Prensky, M. (2001), "Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently?", On the Horizon, Vol. 9 No. 6, pp. 1-6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424843>
6. Şener, O. (2020), Gazeteciler İçin Podcast. *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Hak Temelli Gazetecilik Kılavuzu*, 215.
7. TÜİK (2021) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması,

TEKSTİL TASARIMI LİSANS EĞİTİMİNİN TÜRK TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ

Arş. Gör. Dr. Gökçe COŞKUN

Prof. Dr. Fatma Nur BAŞARAN

AHBV Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi Tekstil Tasarımı Bölümü

Tekstil yüzeylerinin renkli desenlerle süslenmesi antik çağlarda başlamış olsa da bugünkü anlamıyla tekstil tasarımı kavramı endüstri devrimiyle başlayan sürece dayanmaktadır. Bu süreçte yaşanan sosyo-kültürel ve ekonomik değişimler paralelinde bir zanaat unsurundan endüstriyel bir tüketim ürününe dönüşen tekstil yüzeylerinin üretiminde tasarımcı ile makine arasındaki ilişki tanımlanmış, tasarımın estetik ve fonksiyonel özellikleri sorgulanmaya başlamıştır. Dijital ve teknolojik devrimlerin yaşam şekillerimizi, tüketim alışkanlıklarımızı, ürün tasarımlarından beklentilerimizi değiştirdiği 21. Yüzyılda üretim ve tüketim hızlarına bağlı olarak ortaya çıkan ürün çeşitliliği, artan rekabeti de beraberinde getirmiştir. Söz konusu rekabet ortamında tekstil firmaları, katma değeri yüksek ürünler ortaya koyabilmek, rakiplerinden sıyrılarak fark yaratabilmek ve uluslararası pazarlarda tutunabilmek için nitelikli tekstil tasarımcılarına ihtiyaç duymaktadır. Bu durum yükseköğretim kurumlarında verilen tekstil tasarımı eğitiminin önemini her geçen gün daha da artırmaktadır.

Tekstil tasarımında lisans eğitiminin gerekliliğinin yeterli açıklanabilmesi için Tekstil ve Hazırgiyim kavramlarının kapsamı açısından ele alınması yararlı olacaktır. Tekstil ve Hazırgiyim endüstrisi her ne kadar bir arada anılsa da ekonomik veri değerlendirmelerinde ve istatistiklerde ayrı başlıklar altında ele alınmaktadır.

Tekstil ve hazır giyim sektörü, elyaf ve ipliği kullanım eşyasına dönüştürecek süreçleri kapsayan işlemleri içerir. Bu tanıma göre; sektör elyaf hazırlama, iplik, dokuma, örgü, boya, baskı, apre, kesim, dikim üretim süreçlerini kapsamaktadır. Elyaftan iplik ve mamul kumaşa kadar olan kısım TEKSTİL, kumaştan giyim eşyası elde edilene kadar olan süreç ise HAZIR GİYİM sektörünün içinde değerlendirilmektedir (1).

Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilen ve dünyada en yaygın olarak kullanılan ekonomik faaliyet sınıflama sistemi olan Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması (International Standard Industrial Classification–ISIC)

üçüncü revizyonunda, Tekstil ve Giyim tanımlanmaktadır. İki alanın alt başlıkları İmalatı farklı kodlarla iki ayrı sınıfta Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Tekstil ve Giyim İmalatının ISIC (International Standard Industrial Classification) Sınıflandırması (*ISIC Rev.3*) (2).

Kod	Tanım	Kod	Tanım
17	Tekstil Ürünleri İmalatı	18	Giyim Eşyası İmalatı
17.1	Tekstil İplikçiliği, Dokumacılığı, Aprelenmesi	18.1.	Kürk Hariç Giyim Eşyası
17.1.1	Tekstil Elyafının Hazırlanması ve İplik Haline Getirilmesi, Dokumacılığı	18.1.1.	Deri Giyim Eşyası
17.1.2	Tekstilin Aprelenmesi	18.1.2.	İş Giysileri İmalatı
17.2.	Diğer Tekstil Ürünleri İmalatı	18.1.3.	Diğer Dış Giyim Eşyası İmalatı
17.2.1.	Giyim Eşyası Dışındaki Hazır Tekstil Ürünleri İmalatı	18.1.4.	İç Giyim Eşyaları İmalatı
17.2.2.	Halı ve Kilim İmalatı	18.1.5.	Diğer Giyim Eşyaları ve Aksesuarları İmalatı
17.2.3.	Halat, İp, Sicim ve Ağ İmalatı	18.2.	Kürkün İşlenmesi ve Boyanması
17.2.9.	Başka Yerde Sınıflandırılmış Tekstil Ürünleri İmalatı		
17.3.	Trikotaj Örne Ürünleri İmalatı		

Türkiye Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe Tekstilin Yeri ve Önemi

Ülkelerin ekonomik kalkınma sürecinde önemli rol oynayan Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü, Türkiye imalat sanayi içinde önemli bir yere sahiptir.

Tablo 2 incelendiğinde, Tekstil sektörünün genel Tekstil Hazır Giyim ve Deri Ürünleri (THD) Üretim değerinin yaklaşık %57’sini teşkil ettiği görülmektedir. Aynı tabloda Tekstil ihracatının genel THD ihracatı içerisinde %43’lük payı olduğu söylenebilir. Sektörün genel istihdam sayısının %41’ini yine Tekstil sektörünün oluşturduğunu görmek mümkündür.

Tablo 2. Tekstil, Hazır giyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Temel Göstergeleri (3).

2020 Yılı	Üretim Değeri (milyar TL)	İhracat (milyar dolar)	İstihdam Sayısı	İş Yeri Sayısı
Tekstil	234,28	12,34	460.399	17.751
Hazır giyim	153,60	14,99	608.587	35.934
Deri Ürünleri	20,91	1,37	66.785	6.557
THD Toplam	408,78	28,70	1.135.771	60.242

Dünya tekstil ve hazır giyim sektörleri ihracatında Türkiye'nin en etkin olduğu ürün grubu, özellikle 2005 yılından sonra kaydedilen önemli ihracat artışları sayesinde halı olmuştur. Türkiye dünya halı ihracatından %17,52 oranında pay almaktadır. Halı ve yer kaplamaları ürün grubunda ülkemiz 2020 yılında, dünyanın 2'nci büyük halı ihracatçısı konumunu korumuştur (3).

Türkiye, ev tekstili/havlü/bornoz ürün grubunda dünyanın 4'üncü büyük

ihracatçısı (Tablo 3), örme mensucat ihracatında yine dünyanın 4'üncü büyük ihracatçısıdır.

Dokuma kumaşlar, 2017 yılında 2,1 milyar dolar değerindeki ihracatı ile toplam tekstil sektörü ihracatı içinde en yüksek paya sahip olan alt ürün grubunu oluşturmaktadır (4).

Tablo 3. Dünya Ev Tekstili İhracatında İlk 10 Ülke ve Türkiye (Milyar Dolar) (5).

DEĞER / DEĞİŞİM		2013	2014	2015	2016	2017	2013-2017
<i>Birim: Milyar \$</i>							
EV TEKSTİLİ		49,2	51,6	47,6	46,8	47,6	-3,3
1	ÇİN	25,5	26,8	24,9	23,7	24,4	-4,1
2	PAKİSTAN	3,2	3,4	3,3	3,3	3,5	7,7
3	HİNDİSTAN	3,9	3,8	3,8	3,7	2,9	-25,0
4	TÜRKİYE	2,0	2,1	1,8	1,8	1,9	-8,6
5	ALMANYA	1,6	1,7	1,4	1,4	1,5	-7,3
6	POLONYA	0,8	0,9	0,8	0,9	0,9	10,7
7	HOLLANDA	0,5	0,6	0,5	0,6	0,8	51,6
8	İSPANYA	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	49,1
9	BANGLADEŞ	0,5	0,0	0,5	0,7	0,7	41,2
10	ABD	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	2,8

Veriler göz önüne alındığında, hazır giyim dışında kalan, elyaf, iplik, dokuma, örme kumaş, dokusuz yüzey, boya, baskı apre işlemleri, ev tekstilleri ve teknik tekstiller gibi geniş bir alanı kapsayan TEKSTİL endüstrisinin, Türk Tekstil ve Hazır giyim endüstrisinde en az hazır giyim endüstrisi kadar önemli bir yere sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Tekstil Sektöründe Tasarımcı İhtiyacı ve Tekstil Tasarımı Programının İçeriği

Markalaşma ve tasarım odaklı stratejiler, Tekstil Sektörü açısından anahtar rol oynarken Tekstil alanında uzmanlaşmış tasarımcılara duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Günümüzde tekstil üreticileri, özgün tasarımlardan oluşan, katma değeri yüksek kumaş koleksiyonları ile dünya pazarına açılmakta, ancak dokuma, örme, baskı alanlarında uzmanlaşmış tasarımcı bulmakta zorlanmaktadır. Firmalarda tekstil tasarımı faaliyetlerinin üniversitelerin mühendislik ya da güzel sanatlar fakültelerinden mezun veya alaylı olarak tabir edilen tekstil tasarımı eğitimi almamış kişiler tarafından gerçekleştiriyor olması sektörün tasarım anlamında ilerlemesinin önündeki en büyük engeldir.

T.C. Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan On birinci Kalkınma Planı

Tekstil Deri, Hazır giyim Çalışma Grubu Raporu'nda tanımlanan “*Moda tasarımı alanındaki yetersizlikler*” sorunu için belirlenen nedenler arasında

- Mevcut eğitim sisteminde yetişen tasarımcıların ticari tasarım yapmakta yetersiz kalması
- İplik/kumaş tasarımındaki yetersizlikler maddeleri dikkat çekmektedir.

On birinci kalkınma planında da değinilen sorunlar temelde Türkiye’de Tekstil Tasarımı Eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının sayıca yetersizliğine ve Tekstil ve Moda Tasarımı adı altındaki bazı bölüm programlarının daha çok giyim üretimi ağırlıklı olmasına dayanmaktadır.

Yükseköğretim Kurulunun resmi sitesinden ve Üniversitelerin Bologna bilgi paketlerinden alınan verilere göre Türkiye’de “Moda Tasarımı Bölümü” adıyla eğitim veren 2 adet, “Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü” adıyla eğitim veren 12 adet lisans programına ulaşılmıştır. Bu bölümlerin lisans müfredat programlarında yer alan zorunlu dersler içerisinde Tekstil Alanı ile ilgili olan derslerin oranı %33’ü geçememektedir. Hatta adında “tekstil” bulunmasına rağmen içeriğinde tekstil dersleri %4’ü aşmayan programlar da bulunmaktadır. “Tekstil Tasarımı Bölümü” adıyla eğitim veren

yalnızca 1 adet lisans programı bulunmaktadır.

Türkiye’de “Tekstil Tasarımı Bölümü” adı altında eğitim veren tek yükseköğretim kurumu olan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesindeki Tekstil Tasarımı Bölümü’nün zorunlu dersler içerisindeki Tekstil derslerinin payı %70’i bulmaktadır.

2010-2011 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi’nde ilk öğrenci alımını gerçekleştiren Tekstil Tasarımı Bölümü, eğitim öğretim faaliyetlerine 2018 yılı itibariyle Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesinde devam etmektedir.

Bu anlamda Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi Tekstil Tasarımı Bölümü, Türkiye’deki tekstil sektörünün önemli bir ihtiyacını karşılamak üzere yola çıkmıştır. Tekstil Tasarımı Lisans Programının ilk yılında öğrenciler, Sanat ve Tasarım Fakültesi ortak

ders havuzunda yer alan Temel Sanat Dersleri, ikinci yıldan itibaren Temel Tekstil dersleri ve Bilgisayar Destekli Tasarım dersleri almaktadır. Üçüncü sınıfta öğrencilerin seçmeli derslerle Dokuma, Örne, Baskı alanlarında branşlara ayrılarak, bu alanlarda uzmanlaşmalarına olanak sağlanmaktadır. Üçüncü sınıfın sonunda 30 iş günü zorunlu Yaz Stajını Türkiye’nin önemli sanayi bölgelerinde iplik, dokuma, örme, baskı gibi alanlarda üretim yapan firmalarda tamamlayan öğrenciler, Dördüncü sınıfın güz veya bahar yarıyılında İş Yeri Eğitimi dersi kapsamında, 16 hafta boyunca işyerlerinde uzun dönem staj yapmaktadır.

4 yıllık lisans programının amacı; Tekstil Endüstrisi’nin tüm alanlarında çok yönlü, araştırmacı ve yaratıcı düşünce tarzını benimseyerek tekstil tasarım süreci içine adapte edebilen, tekstil alanında yeni yaklaşımlar geliştirebilecek, tekstilin inovatif alanlarında ise teknolojik bilgi ile multi-disipliner anlayışla fonksiyonel ürünler ortaya koyabilecek tasarımcılar yetiştirmektir.

Fotoğraf 1. Tekstil Tasarımı Bölümü derslerinden örnekler

Lisans programında geleneksel tekstil tasarımları yanında bilgisayar destekli dokuma, baskı, örme yüzeylere yönelik tasarım çalışmaları yapılmaktadır. İyi derecede Illustrator, Photoshop gibi bilgisayar programları eğitimi verilmekte, ayrıca özellikle giyim, perakende, ev mobilyası, döşeme tasarımı ve çeşitli diğer tekstil ürünleri için oluşturulmuş CAD

yazılım liderlerinden biri olan NedGraphics yazılımı kullanılmakta ve öğrencilere programın kullanım özellikleri yanında tasarım eğitimi de kazandırılmaktadır. Bu aşamada ilk yıllarda alınan temel sanat, desen ve kompozisyon gibi ders bilgileri transfer edilmekte ve başarılı koleksiyonlar hazırlanmaktadır.

Fotoğraf 2. Dersler kapsamında yapılan tekstil tasarımlarından örnekler

Son sınıf derslerinden biri olan dokuma/örme/baskı alanlarından açılan koleksiyon dersleri için tekstil firmaları ile gerçekleştirilen protokoller sayesinde ürün üretim süreçleri de izlenebilmektedir. Bu durum öğrencilerin son ürünleri görmelerini sağladığı gibi, başarı veya hata oranlarını gözlemlenmelerine imkan vermektedir. Bu deneyimler yaz stajı ve son sınıfta bir dönem katıldıkları işyeri eğitimleri ile pekiştirilmektedir. Kısaca Tekstil Tasarımı öğrencileri 4 yıllık lisans eğitiminin sonunda;

- Temel Sanat dersleri ile *Sanatsal Bakış Açısına*,
- Temel Tekstil dersleri ile *Temel Tekstil Bilgisine*,
- Bilgisayar destekli tasarım (NedGraphics, Phtoshop, Illustrator) dersleri ile *Program bilgi ve deneyimine* sahip olmakta;
- Mesleki Seçmeli derslerle Dokuma, Örme veya Bakı Kumaş Tasarımı alanlarında *bilgi ve deneyimlerini* arttırmakta,
- Zorunlu Staj ve İş Yeri Eğitimi ile *sektör tecrübesi* kazanmaktadır.

Mezunlar;

- Dokuma, Örme ve Baskı alanında faaliyet gösteren her türlü tekstil işletmesinde,
- Tasarım, AR-GE, ÜR-GE, Müşteri Temsilciliği gibi departmanlarda,

- Tasarım ofislerinde,
- İlgili alanlardaki kamu kuruluşlarında ya da
- “Freelance” tasarımcı olarak “Home Office” çalışabilmektedir.

Ayrıca Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yer alan Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora programları ile de tekstil tasarımı alanında uzmanlaşma imkânı sağlanmaktadır.

2014 yılından itibaren 200’e yakın öğrencimiz Bursa, İstanbul, Denizli, Çorlu, Kayseri ve daha birçok sanayi bölgesinde faaliyet gösteren 100’ün üzerinde firmanın Dokuma, Örme veya Baskı Tasarımı departmanlarında işyeri eğitimlerini gerçekleştirmiştir. Türkiye’nin en büyük tekstil fabrikalarının tasarım departmanlarında staj yapma imkanı bulan öğrencilerimizin yaklaşık tamamına yakınının staj yaptıkları firmadan iş teklifi alması ve mezunlarımızın %70’in üzerinde bir oranla TEKSTİL TASARIMCISI unvanı ile çalışıyor olması, sektörün bu konudaki ihtiyacının açık bir göstergesidir. Tekstil Tasarımı Bölümü’nün pek çok tekstil firması ile protokol imzalaması, bu konuda tekstil sektörünün de destekçi olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Tekstil ve hazır giyim sektörü dünyada uluslararası rekabetin en yoğun olduğu ve her geçen gün arttığı sektörlerden biridir. Türkiye'nin ihracat rakamlarında hatırı sayılır bir paya sahip ve ekonomik kalkınmasında önemli bir rol oynayan bu sektörün küresel rekabet ortamında ayakta kalabilmesi için, tasarım ve inovasyon konularına odaklanmasının ve bu alanda gelişim göstermesi gerekliliğinin kalkınma planlarından, çalışma raporlarına ve strateji eylem planlarına kadar her alanda altı çizilmektedir. Dokuma, Örne Kumaş üretimi ve Tekstil Baskıcılığını da kapsayan ve Türkiye imalat sanayii içerisinde hazır giyim kadar önemli bir yer teşkil eden Tekstil endüstrisinin nitelikli tasarımcı ihtiyacı her geçen gün daha da artmaktadır. Ancak ülkemizde Tekstil ve Moda Tasarımı adı ile lisans eğitimi veren programların içeriklerinin giyim ürünlerine yönelik Moda Tasarımı ağırlıklı olduğu, sektörün ihtiyaç duyduğu dokuma, örme ve baskı tasarımı alanlarında uzmanlaşmaya olanak sağlayan az sayıda program bulunduğu bir gerçektir.

Uluslararası pazarlarda özgün tasarımları ve marka değeri ile var olabilmek için sektörün ihtiyaç duyduğu tekstil tasarımcıları; Temel Sanat ve Meslek dersleri ile hem sanatsal bakış açısına hem de Temel Tekstil Üretim

ve Tasarım bilgisine sahip, bilgisayar destekli tasarım (CAD) programlarını kullanabilen, Mesleki Seçmeli derslerle Dokuma, Örne veya Bakı Kumaş Tasarımı alanlarında uzmanlaşmış, zorunlu Staj ve İş yeri Eğitimi ile sektör tecrübesi kazanmış olmalıdır. Bu profile sahip tam donanımlı Tekstil Tasarımcılarını yetiştirmek, ancak 8 yarıyıllık bir programa yayılmış detaylı bir Tekstil Tasarımı Eğitimi ile mümkündür.

KAYNAKLAR

1. Uyanık S, Oğulata R.T. 2013. "Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayinin Mevcut Durumu ve Gelişimi" Tekstil ve Mühendis, 20(92), 59-78
2. International Standard Industrial Classification Rev.3 (<https://unstats.un.org/unsd/classifications/Family/Detail/2>)
3. T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü (2021). Tekstil, Hazır giyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Raporu.
4. T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018) On birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Tekstil Deri, Hazır giyim Çalışma Grubu Raporu.
5. T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018) On birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Tekstil Deri, Hazır giyim Çalışma Grubu Raporu.

1950 - 2018 GENEL SEÇİMLERİ YURTIÇİ SEÇMEN SAYILARI İLE SEÇİMLERE KATILIM ORANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Kemal YILDIRIM

Prof. Dr. Gazi Üniversitesi Teknoloji Fakültesi Öğretim Üyesi

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin çok partili döneme geçmesiyle birlikte ilki 1946 yılında, sonuncusu 2018 yılında olmak üzere bugüne kadar toplam 19 genel seçim yapılmıştır. Bu çalışmada, 1950 yılından 2018 yılına kadar yapılan 19 genel seçimde seçmen listelerine eklenen seçmen sayılarının artış oranları ile seçimlere katılım ve geçersiz oy oranları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Sonuçta, genel seçim dönemlerine ilişkin nüfus ve seçmen sayılarının değişim oranları arasında sağlıklı bir azalışın/artışın olmadığı görülmektedir.

GİRİŞ

Bu çalışmada, aşağıda görevleri açıklanan kurum ve kuruluşların 1950-2018 yıllarına ait nüfus ve seçmen sayılarıyla ilgili yayınladığı istatistiklerin karşılaştırmalı olarak analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu kurum ve kuruluşların görev alanları aşağıda verilmiştir (Yıldırım, 2014).

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün (NVİGM) görevi; ülke

nüfusunun yapısı, nitelikleri, nüfus hareketleri ve bu alandaki gelişmeleri takip edilecek politikaların tespitine dair çalışmaları ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde yapmak ve belirlenecek esasların yürütülmesini sağlamak, ülke vatandaşlarına Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası vermek, nüfus bilgi bankası oluşturarak toplanan verileri değerlendirmek ve istatistikleri çıkararak ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde yayınlanmasını sağlamak, Türk vatandaşlığının kazanılması, kaybı ve kişilerin göçmen olarak kabulüne dair işlemleri yürütmek, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ve uygulamasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek ve kurumlar arasında koordineyi sağlamaktır.

Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) görevi; Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında 298 sayılı Kanun'un 28'inci maddesinde tanımı yapılan seçmen kütüğünü ve yurt dışı seçmen kütüğünü oluşturmak, güncelleştirmek, seçmen ve seçimle ilgili tüm bilgileri toplamak, saklamak, kullanılır hale getirmek, gerekli yerlere ulaştırmak, SEÇSİS kapsamında veri tabanı raporlarını dönemlere göre hazırlamak,

tutulan tüm bilgilerin güvenli bir şekilde yedeklenmesini sağlamak, seçim sonuçlarının, seçmen bilgilerinin ilgililerce izlenebilirliğini sağlamaktır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) görevi; hazırladığı programda belirlenen istatistikî faaliyetlerin yürütülmesini ve uygulanmasını sağlamak, görev verilen diğer kurum ve kuruluşlar tarafından üretilen istatistiklerin uluslararası standartlara uygunluğunu incelemek, istatistik veri ihtiyacı duyulan alanları ve veri derleme yöntemlerini, istatistiki tanım ve sınıflandırmalarını ilgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde belirlemek, ulusal kayıt sistemini oluşturmak, diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sağlamak, ulusal ve uluslararası bilgi ağı ve bilgi akış sisteminin oluşturulmasını koordine etmek, ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim ve teknoloji alanları ile gerekli görülen diğer alanlardaki istatistikleri derlemek, değerlendirmek, analiz etmek, yayımlamak, resmi istatistik sonuçlarının bilimsel ve teknik açıklamalarını yapmak, kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsenen temel ilkeler çerçevesinde, kurumun orta ve uzun vadeli strateji ve politikalarını belirlemektir.

Yıldırım'ın (2014) çalışmasında, TÜİK ve YSK'nın yayınladığı istatistiklerin kayıt sistemindeki eksik kapsamlar nedeniyle birbirleriyle çeliştiğini bildirmiştir. Bu kurumlar tarafından yayınlanan nüfus ve seçmen istatistiklerindeki çelişkiler, ulusal ve uluslararası düzeylerde güvensizliğe neden olabilmektedir. Bu çalışmada, 1950 yılından 2018 yılına kadar yapılan 19 genel seçimin seçmen listelerine eklenen seçmen sayılarının artış oranları ile seçimlere katılım ve geçersiz oy oranları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş olup, sonuçlar özet şeklinde aşağıda ele alınmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

İlk olarak 1950 yılından 2018 yılına kadar yapılan 19 genel seçimde YSK listelerine eklenen yurtiçi seçmen sayıları ile bu dönemlere ait nüfus sayılarının azalış/artışları arasında bir bağ olup olmadığına bakılmış olup, seçimler öncesinde listelere eklenen seçmen sayıları yüzdelik artış oranları ile nüfus artış oranları hesaplanmıştır. Bu sürece ilişkin sonuçlar ve yıllık olarak hesaplanan nüfus ve seçmen sayıları yüzdelik artış oranları Tablo 1'de verilmiştir.

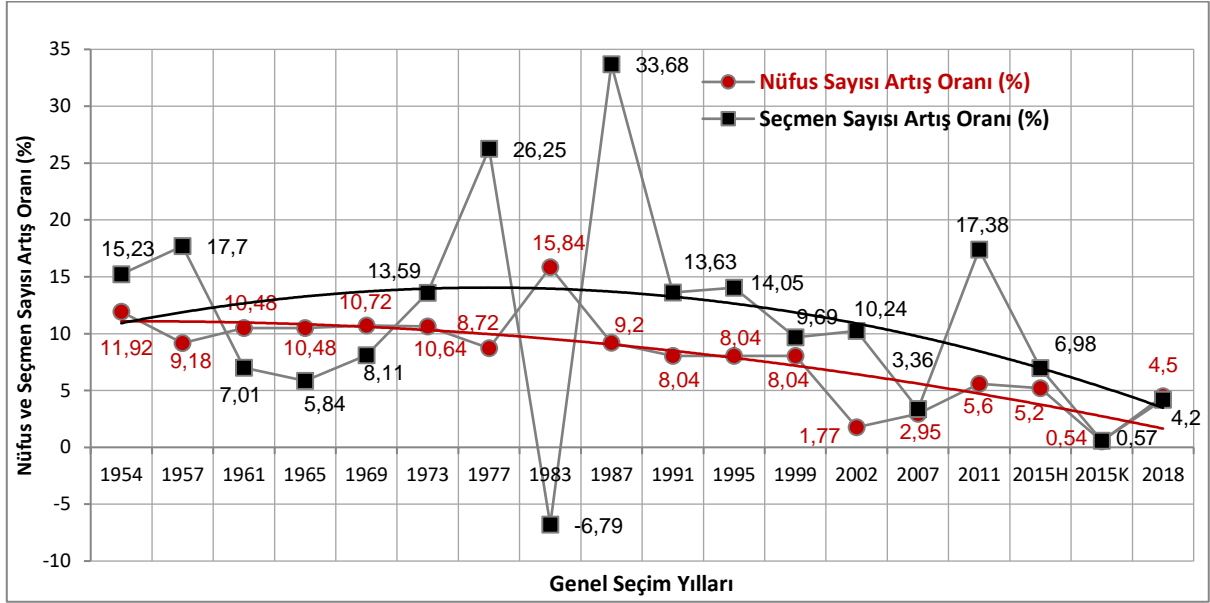
Tablo 1. 1950-2018 Genel seçimi yurtiçi seçmen sayıları ve nüfus artış oranları

Genel Seçim Yılları	Seçmen Sayısı	Eklene n Seçmen Sayısı	Seçmen Sayısı Artış Oranı (Dönem Arası)	Nüfus Sayısı Artış Oranı (Dönem Arası)	Yıllık Seçmen Sayısı Artış Oranı	Yıllık Nüfus Sayısı Artış Oranı
1950	8.905.743	-	-	-	-	-
1954	10.262.063	1.356.320	15,23 / 4 ^Y : 3,81	2,98 x 4 ^Y : 11,92	3,81	2,98
1957	12.078.623	1.816.560	17,70 / 3 ^Y : 5,90	3,06 x 3 ^Y : 9,18	5,90	3,06
1961	12.925.395	846.772	7,01 / 4 ^Y : 1,75	2,62 x 4 ^Y : 10,48	1,75	2,62
1965	13.679.753	754.358	5,84 / 4 ^Y : 1,46	2,62 x 4 ^Y : 10,48	1,46	2,62
1969	14.788.552	1.108.799	8,11 / 4 ^Y : 2,03	2,68 x 4 ^Y : 10,72	2,03	2,68
1973	16.798.164	2.009.612	13,59 / 4 ^Y : 3,40	2,66 x 4 ^Y : 10,64	3,40	2,66
1977	21.207.303	4.409.139	26,25 / 4 ^Y : 6,56	2,18 x 4 ^Y : 8,72	6,56	2,18
1983	19.767.366	-1.439.937	-6,79 / 6 ^Y : -1,13	2,64 x 6 ^Y : 15,84	-1,13	2,64
1987	26.424.868	6.657.502	33,68 / 4 ^Y : 8,42	2,3 x 4 ^Y : 9,2	8,42	2,3
1991	30.025.531	3.600.663	13,63 / 4 ^Y : 3,41	2,01 x 4 ^Y : 8,04	3,41	2,01
1995	34.243.595	4.218.064	14,05 / 4 ^Y : 3,51	2,01 x 4 ^Y : 8,04	3,51	2,01
1999	37.561.314	3.317.719	9,69 / 4 ^Y : 2,42	2,01 x 4 ^Y : 8,04	2,42	2,01
2002	41.407.027	3.845.713	10,24 / 3 ^Y : 3,41	0,59 x 3 ^Y : 1,77	3,41	0,59
2007	42.799.303	1.392.276	3,36 / 5 ^Y : 0,67	0,59 x 5 ^Y : 2,95	0,67	0,59
2011	50.237.343	7.438.040	17,38 / 4 ^Y : 4,34	1,4 x 4 ^Y : 5,6	4,34	1,4
2015h	53.741.838	3.504.495	6,98 / 4 ^Y : 1,74	1,3 x 4 ^Y : 5,2	1,74	1,3
2015k	54.049.940	308.102	0,57 / 5 ^A : 0,24	1,3 x 5 ^A : 0,54	0,24	1,3
2018	56.322.632	2.272.692	4,2 / 3 ^Y : 1,4	1,5 x 3 ^Y : 4,5	1,4	1,5
Ortalama			%11,15	%7,88	%2,95	%2,03

Kaynak: 1950-2018 Genel seçim istatistikleri ve nüfus sayıları: YSK, TÜİK ve Wikipedia sitelerindeki verilerden üretilmiştir (h: Haziran, k: Kasım, Y: Yıl, A: Ay)

Tablo 1'e genel olarak bakıldığında, genel seçim dönemlerine ilişkin nüfus ve seçmen sayılarının değişim oranları arasında sağlıklı bir azalışın/artışın olmadığı görülmektedir. Özellikle 1961, 1965, 1969, 1983, 1999, 2007, 2015 ve 2018 yıllarında seçmen sayılarının önemli oranlarda azaldığı, 1957, 1977, 1987 ve 2011 yıllarında ise arttığı görülmektedir. Örneğin, 1977 genel seçimi seçmen sayısı 21.207.303 kişiyken, aradan 6 yıl geçmesine karşın 1983 genel seçiminde seçmen sayısı 19.767.366 kişiye düşmüştür ve ardından 1987 genel seçiminde seçmen sayısı 26.424.868 kişiye çıkmıştır. Aynı

şekilde 2002 genel seçiminde seçmen sayısı 41.407.027 kişiyken, aradan geçen 5 yıla karşın 2007 genel seçiminde seçmen sayısı 42.799.303 kişi olarak açıklanmış ve ardından 2011 genel seçiminde ise seçmen sayısı 50.237.343 kişiye çıkmıştır. Tablo 1'de, seçim dönemleri itibariyle eklene n seçmen sayısı ortalamasının % 2,95, eklene n nüfus sayısı ortalamasının ise %2,03 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, nüfus ve seçmen sayılarının artış ortalamaları arasında önemli farklılıkların olduğunu göstermektedir. Nüfus ve seçmen sayıları artış oranlarının karşılaştırmalı grafiği Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. 1950-2018 Genel seçimi yurtiçi seçmen ve nüfus sayıları artış oranları

Şekil 1'e göre, özellikle 1995-1999 yılları arasındaki 4 yıllık dönemde nüfusun % 8,12 oranında artmasına karşın, 2002-2007 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde ise bu oran % 2,9 oranında artmıştır. Grafikteki nüfus artış eğilimi; 2007 yılında nüfus

artışının % 6'nın üzerinde olması gerektiğini göstermektedir.

Diğer taraftan 1950'den 2018 yılına kadar yapılan 19 genel seçimde seçmen sayıları ve seçimlere katılım oranları Tablo 2'de verilmiştir.

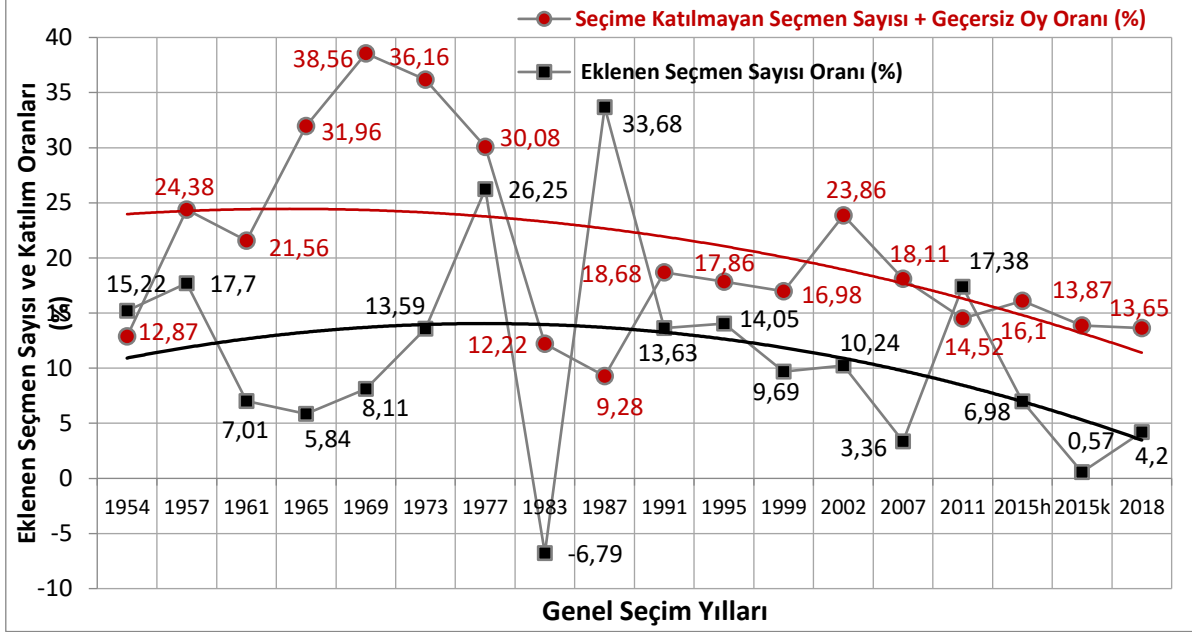
Tablo 2. 1950-2018 Genel seçimlerinde seçmen sayıları ve seçimlere katılım oranları

Genel Seçim Yılları	Seçmen Sayıları	Kullanılan Oylar	Geçerli Oylar	Geçersiz Oylar	Geçersiz Oylar Oranı	Seçimlere Katılım Oranı	Seçimlere Katılmayan Seçmen Sayısı ve Geçersiz Oylar
1950	8.905.743	-	8.051.650	-	-	90,41	9,59
1954	10.262.063	9.095.617	8.941.660	153.957	1,50	88,63	12,87
1957	12.078.623	9.250.949	9.133.412	117.537	0,97	76,59	24,38
1961	12.925.395	10.522.716	10.138.035	384.681	2,98	81,41	21,56
1965	13.679.753	9.748.678	9.307.563	441.115	3,22	71,26	31,96
1969	14.788.552	9.516.035	9.086.296	429.739	2,91	64,35	38,56
1973	16.798.164	11.223.843	10.723.658	500.185	2,98	66,82	36,16
1977	21.207.303	15.358.210	14.827.262	530.948	2,50	72,42	30,08
1983	19.767.366	18.238.362	17.351.510	886.852	4,49	92,27	12,22
1987	26.424.868	24.651.483	23.971.629	679.854	2,57	93,29	9,28
1991	30.025.531	25.203.497	24.416.666	786.831	2,62	83,94	18,68
1995	34.243.595	29.189.146	28.126.993	1.062.153	3,10	85,24	17,86
1999	37.561.314	32.722.167	31.184.496	1.537.671	4,09	87,12	16,98
2002	41.407.027	32.768.161	31.528.783	1.239.378	2,99	79,14	23,86
2007	42.799.303	36.056.293	35.049.691	1.006.602	2,35	84,25	18,11
2011	50.237.343	43.914.948	42.941.763	973.185	1,94	87,41	14,52
2015h	53.741.838	46.419.830	45.091.163	1.328.667	2,47	86,38	16,10
2015k	54.049.940	47.239.370	46.555.267	684.103	1,27	87,40	13,87
2018	56.322.632	49.664.165	48.631.366	1.032.799	1,83	88,18	13,65
Ortalama					%2,60	%82,45	%20,02

Kaynak: 1950-2015 Genel Seçim İstatistikleri: TBMM, YSK ve TÜİK resmi sitelerindeki verilerden üretilmiştir.

Tablo 2'ye göre, 1950, 1983 ve 1987 yıllarında yapılan genel seçimlere katılım oranının % 90'ın üzerinde gerçekleştiği, buna karşın 1965, 1969, 1973 ve 1977 genel seçimlerine katılım oranının ise % 70'ler civarında kaldığı görülmektedir. Tablo 1'de

verilen 1954-2018 genel seçimlerinde listelere eklenen yurtiçi seçmen sayısı oranları ile yine aynı döneme ilişkin Tablo 2'de verilen oy kullanmayan ve geçersiz oy kullanan seçmen sayısı oranları Şekil 2'de karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Şekil 2. 1954-2018 Genel seçimlerinde listelere eklenen seçmen sayıları ile oy kullanmayan ve geçersiz oy kullanan seçmen sayıları oranları

Şekil 2'ye bakıldığında, 1957, 1961, 1965, 1969, 1973, 1977, 1983, 1991, 1995, 1999, 2002, 2007, 2015h, 2015k ve 2018 genel seçimlerinde listelere eklenen yurtiçi seçmen sayısı yüzdeler oranlarına göre oy kullanmayan ve geçersiz oy kullanan seçmen sayısı yüzdeler oranlarının çok daha yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan 1954, 1987 ve 2011 genel seçimlerinde ise listelere eklenen yurtiçi seçmen sayısı yüzdeler oranlarının oy kullanmayan ve geçersiz oy kullanan

seçmen sayısı yüzdeler oranlarına göre daha düşük düzeylerde kaldığı görülmektedir. Özellikle 1977 genel seçiminde listelere eklenen seçmen sayısının %26,25 oranında artış göstermesi, altı yıllık bir dönem sonunda 1983'de listelere seçmen eklenmediği gibi eski seçmenlerin de %6,79 oranında azalması, yine 1987'de listelere eklenen seçmenlerin %33,68 oranında artması ve 2007'de ise listelere eklenen seçmen sayısının oranının %3,36'da ve 2015k'da %0,57'de kalması dikkat

çekicidir. Diğer taraftan, 1983 ve 1999 genel seçimlerinde geçersiz oy oranının % 4'ün üzerine çıkması, yine 1961, 1965, 1969, 1973, 1995 ve 2002 yıllarında ise % 3 civarında olması diğer önemli bir sonuçtur.

Bu sonuçlar, nüfus ve seçmen sayılarının kabul edilebilir sınırlar içinde birbirine paralel yönde artmadığını göstermektedir. Nüfus ve seçmen sayılarının artış hızları ve oranları; doğum ve ölüm sayıları ile vatandaşlığa kabul edilen ve vatandaşlıktan çıkmasına izin verilen kişilerin sayılarına göre değişim göstermektedir. Bu nedenle, nüfus ve seçmen sayısı oranları arasında küçük bazı dönemsel farklılıklar olabilir, ancak yukarıdaki grafiklerde verilen nüfus ve seçmen sayılarının yüzdeler değeri arasındaki farklılıklar bazı yıllarda sınır değeri üzerinde. Ayrıca bazı dönemlerde yapılan seçimlerde geçersiz oy kullanan seçmen sayılarının % 3'ler ve % 4'ler seviyesine çıkması da üzerinde çalışılması gereken önemli sonuçlar olarak görünmektedir. Sonuç olarak, seçim dönemlerine göre seçmen sayılarındaki bu

artışlar/azalışlar seçmen iradesinin sandığa yeterince yansıtılmadığını göstermektedir. Yukarıda ele alınan sonuçlar son yıllarda yazılı ve görsel basında sürekli gündeme getirilen nüfus ve seçmen sayılarındaki artış / azalış oranlarıyla ilgili haberleri destekler niteliktedir.

KAYNAKLAR

1. ADNSK, 2007-2018 Türkiye Nüfus İstatistikleri.
2. NVİGM, 1950-2018 Türkiye Nüfus İstatistikleri.
3. TBMM resmi sitesi - 1950-1999 Milletvekili Genel Seçimleri Sonuçları.
4. TÜİK resmi sitesi - 1950-2018 Milletvekili Genel Seçimleri Sonuçları.
5. YSK resmi sitesi – 1950-2018 Yılı Genel Seçim Seçmen Sayıları ve Katılım Oranları.
6. Yıldırım, K. (2014). Türkiye Nüfus ve Seçmen Sayıları Üzerine Bir Araştırma, *Akademik Bülten*, Cilt 12, No: 1, 27-35.
7. Vikipedi: Özgür Ansiklopedi sitesi - 1946-2018 Türkiye Genel Seçimleri Sonuçları.